

ZNANJE I STAVOVI FIZIOTERAPEUTA U REPUBLICI HRVATSKOJ O POTPOMOGNUTOJ KOMUNIKACIJI U ZDRAVSTVU

Pleslić, Mia

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Health Studies / Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:184:777689>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Health Studies - FHSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FAKULTET ZDRAVSTVENIH STUDIJA
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ FIZIOTERAPIJA

Mia Pleslić

ZNANJA I STAVOVI FIZIOTERAPEUTA U REPUBLICI HRVATSKOJ O
POTPOMOGNUTOJ KOMUNIKACIJI U ZDRAVSTVU

Diplomski rad

Rijeka, 2022.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HEALTH STUDIES
GRADUATE UNIVERSITY STUDY OF PHYSIOTHERAPY

Mia Pleslić

**KNOWLEDGE AND OPINIONS OF PHYSIOTHERAPISTS IN THE REPUBLIC OF
CROATIA ABOUT ALTERNATIVE AND AUGMENTATIVE COMMUNICATION IN
HEALTH**

Final thesis

Rijeka, 2022.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentoru, doc.dr.sc. Vanja Ivković na prihvaćanju mentorstva, pruženoj podršci, pomoći i stručnom vođenju u izradi diplomskog rada.

Zahvaljujem se i svim profesorima na stečenom znanju tijekom studija.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Definicija potpomognute komunikacije	2
1.2. Korisnici potpomognute komunikacije	2
1.3. Tehnike potpomognute komunikacije	3
1.4. Fizioterapija u potpomognutoj komunikaciji	4
1.5. Potpomognuta komunikacija u zdravstvu	4
2. PROBLEM I CILJ ISTRAŽIVANJA	5
3. METODE	7
3.1. Varijable	7
3.2. Ispitanici / materijali.....	7
3.3. Opis postupka.....	7
3.4. Etički aspekti istraživanja.....	8
3.5. Statistička analiza	9
4. REZULTATI.....	10
4.1. Testiranje razlike kod promatranih pitanja s obzirom na sociodemografske pokazatelje	20
5. RASPRAVA.....	44
6. ZAKLJUČAK	49
7. LITERATURA.....	50
8. PRILOZI.....	52
8.1. PRILOG 1: Prikaz ilustracija i tablica.....	52
8.2. PRILOG B: Anketa	52
9. ŽIVOTOPIS	60

POPIS KRATICA

1. Republika Hrvatska – RH
2. Potpomognut komunikacija – PK
3. Asistivna tehnologija - AS

SAŽETAK

UVOD: Čovjek je društveno biće, stoga je komunikacija i interakcija s drugim ljudima, svojstvena njegovoj prirodi, a ujedno je i jedno od temeljnih ljudskih prava (1). Govor je osnovno sredstvo komunikacije i razumijevanja među ljudima (2). Međutim, nekada osoba ne razvije govor uslijed različitih jezičnih, motoričkih, kognitivnih i/ili senzoričkih teškoća, poremećaja ili oštećenja i onemogućeno joj je to temeljno ljudsko pravo (3). To su osobe sa složenim komunikacijskim potrebama.

CILJ: Cilj ovog istraživanja je ispitati, utvrditi i statistički prikazati stupanj informiranosti fizioterapeuta u RH o PK-i, te saznati njihova konkretna znanja i stavove o upotrebi PK-i.

METODE I ISPITANICI: U istraživanju je sudjelovalo 104 ispitanika od kojih je 19,4% ispitanika bilo muškog spola, dok je 80,6% bilo ženskog spola. Istraživanje je provedeno putem elektronske anonimne ankete dizajnirane isključivo za ovo istraživanje u aplikaciji Google obrazac. Anketni upitnik se sastojao od 26 pitanja. Nakon dizajniranja anketnog upitnika, anketni upitnik je objavljen na Facebook stranici “Fizioterapeuti RH” i članovi grupe su zamoljeni za sudjelovanje u istraživanju.

REZULTATI: Na temelju definiranih ciljeva, formirane su četiri hipoteze. Dobivenim rezultatima prva hipoteza koja glasi “Fizioterapeuti u RH najčešće u radu, s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama, koriste jednostavne metode bez pomagala” je prihvaćena. Također je prihvaćena i druga hipoteza koja glasi “Fizioterapeuti u RH koji su završili diplomski ili poslijediplomski studij fizioterapije, u većem postotku su točno odgovorili na pitanja vezana za stručnu terminologiju u odnosu na fizioterapeute u RH koji su završili preddiplomski studij ili srednju školu. Dok je treća hipoteza “Više od 50% ispitanika ima završenu edukaciju iz područja potpomognute komunikacije” odbačena. I četvrta hipoteza “Fizioterapeuti u RH koji rade u privatnim institucijama više u radu koriste potpomognutu komunikaciju nego fizioterapeuti u RH koji rade u državnim ustanovama.” je odbačena.

ZAKLJUČAK: Istraživanje predstavlja stavove i znanja o PK-i samo određene manje skupine fizioterapeuta u RH. Trebalo bi se provesti opsežnije i strože kontrolirano istraživanje na ovu temu ali na većem uzorku, pošto je uzorak ispitanika koji su pristupili ovom anketnom upitniku premali, kako bi se dobila vjerodostojna slika o znanju i stavovima fizioterapeuta o potpomognutoj komunikaciji na razini cijele Hrvatske. Istraživanje je dobra mi podloga i poticaj za daljnja istraživanja na ovu temu koja je premalo istražena u RH. Također doprinos istraživanja je i informiranje jednog dijela ispitanika o PK, koji prije popunjavanja ankete nisu bili upoznati s pojmom PK-e.

Ključne riječi: Fizioterapeuti, Republika Hrvatska, stavovi, znanja, potpomognuta komunikacija.

SUMMARY

INTRODUCTION: Humans are social beings, therefore communication and interaction with other people is characteristic to their nature and also one of fundamental human rights. However, some people come across problems in communication, or they can not accomplish communication needs in usual way, by means of speech and/or they are not understanding the language due to various reasons. Thereby disabling them from using a fundamental human right. Right to express inherent desires, needs and thoughts. Alternative and augmentative communication replaces or supports usual ways of communication and thus helps the person to express easier or to understand the language better.

GOAL: Goal of this survey was to examine, determine and present the degree of information of the physiotherapists in the Republic of Croatia about alternative and augmentative communication. Also, to find out their knowledge and opinions about the topic.

METHODS AND RESPONDANTS: Participated in this survey was 104 participants of which 19,4% were men, while 80,6% were women. The research was carried out via an electronic anonymous survey, designed exclusively for this research in the Google Form app. The form consisted of 26 questions. After designing the form, it was published on the Facebook page called "Fizioterapeuti RH" and members of that group were kindly asked to fill it out.

RESULTS: Based on the defined goals, four hypotheses were formed. With the obtained results, the first hypothesis "Physiotherapists in the Republic of Croatia most often in their work, with patients with complex communication needs, use simple methods without aid kits" was accepted. The second hypothesis, which reads "Physiotherapists in the Republic of Croatia who have completed graduate or postgraduate studies in physiotherapy, in a higher percentage answered questions that were related to professional terminology correctly in relation to physiotherapists who have completed bachelor degree or high school" was also accepted. While third hypothesis "More the 50% of participants have completed education in the field of alternative and augmentative communication." was rejected. Also, fourth hypothesis "Physiotherapists who work in private institutions in the Republic of Croatia use the alternative and augmentative

communication more in their work than physiotherapists in the Republic of Croatia who work in state institutions." was dismissed.

CONCLUSION: Conducted research represents opinions and lore about alternative and augmentative communication of only certain group of physiotherapists in the Republic of Croatia. A more extensive and strictly controlled research on this topic should be conducted, but on a larger sample, as the sample of respondents who approached this research was too small to get a credible picture of physiotherapists knowledge and attitudes about the topic at the state level of Croatia. The research is a good basis and incentive for further research on this problem, which is insufficiently researched in the Republic of Croatia. Also, the contribution of the research is informing a part of the respondents about this theme, who was not familiar with the concept of alternative and augmentative communication before completing the survey.

Key words: Alternative and augmentative communication, knowledge, opinions, physiotherapists, Republic of Croatia

1. UVOD

Čovjek je društveno biće, stoga je komunikacija i interakcija s drugim ljudima, svojstvena njegovoj prirodi, a ujedno je i jedno od temeljnih ljudskih prava (1). Govor je osnovno sredstvo komunikacije i razumijevanja među ljudima (2). Međutim, nekada osoba ne razvije govor uslijed različitih jezičnih, motoričkih, kognitivnih i/ili senzoričkih teškoća, poremećaja ili oštećenja i onemogućeno joj je to temeljno ljudsko pravo (3). To su osobe sa složenim komunikacijskim potrebama.

Pojava novih tehnologija omogućila je širok spektar mogućnosti za razvoj usluga koje pružaju potporu pri komunikaciji i izjednačavanje komunikacijskih mogućnosti osoba sa složenim komunikacijskim potrebama. Potpomognuta komunikacija (alternative and augmentative communication-ACC) jedna je od tih mogućnosti.

Postojećim istraživanjima utvrđeno je da dobra komunikacija između zdravstvenih djelatnika i pacijenata utječe na pacijentovu lakšu i bolju prilagodbu na bolest, veće zadovoljstvo i suradljivost tijekom liječenja (4). PK-a olakšava komunikaciju između zdravstvenih djelatnika i pacijenata sa složenim komunikacijskim potrebama. Osoba sa složenim komunikacijskim potrebama pomoću PK-e medicinskom osoblju u zdravstvenom sustavu može lakše izraziti svoje potrebe, osjećaje, definirati mjesto boli, intenzitet boli...itd. PK-a ima dobrobiti i za medicinsko osoblje. Najčešće se u literaturi kao dobrobit navodi: sprječava nesporazume i pogreške uslijed pogrešno protumačenih poruka, omogućuje kvalitetnije prikupljanje informacija o pacijentu, njegovom stanju itd.

Bitno je imati na umu da su stvarni izazovi u zdravstvu mnogo više od potpomognute komunikacije, a potpomognutu komunikaciju je potrebno promatrati kao sredstvo koje u sustavu zdravstva treba doprinijeti u segment poboljšanja kvalitete.

Iako se u posljednjih nekoliko godina u Hrvatskoj podiže svijest društva o osobama sa složenim komunikacijskim potrebama i primjeni potpomognute komunikacije (PK). Primjena PK kao potpore u komunikaciji nije izrazito rasprostranjena niti dovoljno istražena.

Stoga smatramo da je potrebno istražiti konkretna znanja i stavove fizioterapeuta u RH o upotrebi PK, jer se svakodnevno u svom radu susreću s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama. Komunikacija, kao vrlo složen proces, stručna je kompetencija kojom bi trebali raspolagati svi fizioterapeuti tijekom rada s pacijentima.

1.1. Definicija potpomognute komunikacije

PK je zajednički naziv za različite komunikacijske načine i metode koji nadomještaju govor i/ili pisanje ili poboljšavaju prijenos poruka i njihovog razumijevanja kod osoba s određenim govornim ili jezičnim oštećenjem, ovisno o potrebama korisnika PK-e. PK podrazumijeva upotrebu različitih metoda i pomagala. To omogućuje da osoba sa složenim komunikacijskim potrebama koristiti metodu ili pomagalo koje joj najbolje odgovara u određenoj situaciji u kojoj se nalazi ili aktivnostima u kojima je uključena, što ju čini prilagodljivom mogućnostima i potrebama svakog korisnika (5).

1.2. Korisnici potpomognute komunikacije

Termin “osobe sa složenim komunikacijskim potrebama” upotrebljava se za sve osobe koje se tijekom života susretnu s komunikacijskim teškoćama ili koje ne mogu ostvariti svoje komunikacijske potrebe na uobičajen način pomoću govora i/ili nedovoljno razumiju jezik, zbog različitih razloga (6).

Najčešće se u literature kao korisnici potpomognute komunikacije navode sljedeće skupine:

a) “osobe koje su rođene s nekim tipom kongenitalnih teškoća koje utječu na cjelokupan razvoj.” (npr. cerebralna paraliza, genetski sindromi, intelektualne teškoće, poremećaj iz spektra autizma, oštećenja sluha, vida...itd) (7).

b) “osobe čije složene komunikacijske potrebe nastaju kao posljedica ozljede ili bolesti” (npr. moždani udar, traumatske ili stečene ozljede mozga, multipla skleroza, ALS, ozljede leđne moždine, laringektomija...itd.)” (7).

1.3. Tehnike potpomognute komunikacije

U okviru potpomognute komunikacije koriste se 4 čimbenika s ciljem poboljšanja komunikacije, a to su strategije, simboli, tehnike i tip pomoći. Dvije su osnovne vrste simbola:

a) Potpomognuta komunikacija bez pomagala – zahtjeva od osobe određenu razinu motoričke kontrole jer osoba prilikom komunikacije koristi isključivo vlastito tijelo. Metode koje su uključene u ovaj oblik komunikacije su: verbalizacija, govor tijela, geste, manualni znakovi, facijalne ekspresije, vokalizacija. Ovu kategoriju također nazivamo netehnološkom jer se unutar nje ne koristi tehnologija.

Prednosti ovog oblika komunikacije su: laka prenosivost i fizička pristupačnost i financijska dostupnost.

Nedostaci su zahtijevanje komunikacijskom partner koji je upoznat sa značenjem simbola, te pogrešno tumačenje ako simboli nisu razumljivi (8).

b) Potpomognuta komunikacija s pomagalima – pri primjeni zahtjeva postoji neki oblik vanjske podrške, koja može biti elektronička ili ne elektronička (5).

Niskotehnološka/ ne elektronička uključuje slike, predmete, fotografije, pisanje, komunikacijske ploče ili knjige (5).

Visokotehnološka/elektronička sredstva uključuju uređaje koji proizvode govor, uređaje za glasovne poruke, uređaje na koje se može snimati (5).

Prednosti intervencije PK uz pomagala su: zahtjeva minimalni fizički napor i jer je odgovor na ponašanje trenutno i dosljedan (8).

Osoba sa složenim komunikacijskim potrebama može kombinirati različite simbole, alate, strategije i tip pomoći ovisno o potrebama, interesima i sposobnostima osobe (8).

1.4. Fizioterapija u potpomognutoj komunikaciji

Poremećaji komunikacije i primjena potpomognute komunikacije najčešće se povezuje s radom logopeda, ali i fizioterapeuti imaju svoju ulogu u primjeni potpomognute komunikacije.

Najvažnija uloga fizioterapeuta je osjetiti i naučiti osobu pozicioniranje u odnosu na uređaj kojim se koristi te moguće metode pristupa samom uređaju. Također svoju ulogu fizioterapeuti pronalaze i u analizi aktivnosti i konteksta unutar kojeg se koriste uređaji potpomognute komunikacije. Kao i u edukaciji prilikom uvođenja uređaja potpomognute komunikacije kod osobe sa složenim komunikacijskim potrebama. PK-u mogu koristiti i u terapijskoj intervenciji za olakšano komuniciranje s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama (9).

1.5. Potpomognuta komunikacija u zdravstvu

Dobar primjer primijene potpomognute komunikacije u Hrvatskom zdravstvenom sustavu je uređaj Tobii C8, pomagalo za komunikaciju tekstem i simbolima koji se primjenjuje u KBC -u Rijeka. Riječka bolnica je prva bolnica u Hrvatskoj koja je nabavila i primjenjuje visokotehnološke uređaje potpomognute komunikacije u radu s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama. Uvođenjem potpomognute komunikacije u zdravstvo omogućava se komunikacija pacijenata sa složenim komunikacijskim potrebama i osoblja. Čime se poboljšava ishod liječenja i veće zadovoljstvo pacijenata. Također se povećava i produktivnost i zadovoljstvo osoblja jer olakšava osoblju razumijevanje potreba pacijenata (10).

2. PROBLEMI I CILJ ISTRAŽIVANJA

Svjesnost o PK-i u RH je niska iako postoji više pojedinačnih primjera dobre prakse. Prilikom istraživanja i sastavljanja pregleda literature povezane sa samom temom rada, pretraživano je više baza podataka. U pretrazi, nije pronađen niti jedan rad koji je istraživao sličnu temu u RH. Ključne riječi koje su bile korištene u pretrazi baza podataka su: PK, fizioterapeut, znanje, stavovi. Iz svega navedenog vidljivo je kako je tema PK u fizioterapiji sveukupno gledajući neistražena. Stoga smatramo da je ova tema vrijedna za istraživanje kako bi se podigla svijest društva i poboljšala kvaliteta života i zdravstvene skrbi osoba sa složenim komunikacijskim potrebama. Treba im osigurati jednake mogućnosti da se izraze ili bolje razumiju druge, a potpomognuta komunikacija upravo to i čini, zamjenjuje ili potpomaže uobičajene metode komunikacije kod osoba sa složenim komunikacijskim potrebama.

Cilj ovog istraživanja je ispitati, utvrditi i statistički prikazati stupanj informiranosti fizioterapeuta u RH o PK-i, te saznati njihova konkretna znanja i stavove o upotrebi PK-i.

Specifični ciljevi istraživanja su ispitati:

1. Postoji li razlika u stavovima i znanju fizioterapeuta u Republici Hrvatskoj o PK-i s obzirom na spol,
2. Postoji li razlika u stavovima i znanju fizioterapeuta u Republici Hrvatskoj o PK-i s obzirom na dob,
3. Postoji li razlika u stavovima i znanju fizioterapeuta u Republici Hrvatskoj o PK-i s obzirom na razinu obrazovanja,
4. Postoji li razlika u stavovima i znanju fizioterapeuta u Republici Hrvatskoj o PK-i s obzirom na godine radnog staž,
5. Postoji li razlika u stavovima i znanju fizioterapeuta u Republici Hrvatskoj o PK-i s obzirom na ustanovu rada.

Na temelju definiranih ciljeva, formirane su četiri hipoteze, koje radom planiramo potvrditi ili odbaciti.

H1: Fizioterapeuti u RH najčešće u radu, s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama, koriste jednostavne metode bez pomagala.

H2: Fizioterapeuti u RH koji su završili diplomski ili poslijediplomski studij fizioterapije, u većem postotku su točno odgovorili na pitanja vezana za stručnu terminologiju u odnosu na fizioterapeute u RH koji su završili preddiplomski studij ili srednju školu.

H3: Više od 50% ispitanika ima završenu edukaciju iz područja potpomognute komunikacije.

H4: Fizioterapeuti u RH koji rade u privatnim institucijama više u radu koriste potpomognutu komunikaciju nego fizioterapeuti u RH koji rade u državnim ustanovama.

3. METODE

3.1. Varijable

Na osnovu prethodno definiranog predmeta istraživanja, izdvojene su sljedeće varijable istraživanja:

- a) Zavisna varijabla: stav i znanje fizioterapeuta u Republici Hrvatskoj o PK-i.
- b) Nezavisne varijable: spol, dob, stupanj obrazovanja, godine radnog staža, ustanova u kojoj su ispitanici zaposleni.

3.2. Ispitanici / materijali

U istraživanju je sudjelovalo 104 fizioterapeuta iz RH-e. Strategija određivanja uzoraka bila je na temelju slučajnog sustavnog uzorka, a kriteriji za uključivanje u istraživanje bili su: dob veća od 18 godina, stručno zvanje fizioterapeuta i minimalno jedna godina radnog staža u struci.

3.3. Opis postupka

Nakon kreiranja metodologije i ciljeva, anketnog upitnika i definiranja uzorka istraživanja, istraživanje je provedeno putem elektronske anonimne ankete dizajnirane isključivo za ovo istraživanje u aplikaciji Google obrazac,

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScloyExJEz1_OeGjVM5xEbVaAxQnoEZH6oHpmt8nrzl0IPOsg/viewform?vc=0&c=0&w=1&flr=0.

Nakon dizajniranja anketnog upitnika, anketni upitnik je objavljen na Facebook stranici “Fizioterapeuti RH” i članovi grupe su zamoljeni za sudjelovanje u istraživanju. Prikupljanje podataka je trajalo tjedan dana. Anketni upitnik se sastojao od 26 pitanja podijeljenih u četiri dijela.

U prvom dijelu anketnog upitnika – uputi, prije početka istraživanja detaljno bi bili opisani ciljevi istraživanja, etičnost istraživanja i naznačeno je bilo vrijeme koje je potrebno za ispunjavanje upitnika.

U drugom dijelu upitnika – opći podaci, ispitivali su se opći podaci o ispitaniku, tj. dob, spol, stupanj obrazovanja, godine radnog staža, ustanova rada.

U trećem dijelu upitnika – znanje, ispitivalo se znanje ispitanika o PK-i pomoću 4 pitanja, a znanje ispitanika se ispitivalo tako da je ispitanik označi odgovor koji smatra točnim.

U četvrtom dijelu upitnika – stavovi, ispitivali su stavove ispitanika o PK-i.

Problemi koji su se pri izvedbi istraživanja mogli pojaviti su iskrenost sudionika prilikom popunjavanja ankete, odustajanje ispitanika, polovično ispunjeni anketni upitnici od strane sudionika.

3.4. Etički aspekti istraživanja

Istraživanje je bilo u skladu s etičkim principima provedbe znanstvenog istraživanja.

Svi sudionici istraživanja prije početka su na samom početku anketnog upitnika bili obaviješteni o ciljevima istraživanja uz naglasak na zaštitu povjerljivosti podataka i naglasak na korištenje rezultata istraživanja isključivo u svrhu izrade diplomskog rada koji će se izložiti povjerenstvu koje ocjenjuje rad i objaviti na repozitoriju Fakulteta zdravstvenih studija u Rijeci. Repozitoriju imaju pristup samo djelatnici i studenti fakulteta. Ispitanici su sudjelovali dobrovoljno, bez prisile i u bilo kojem trenutku istraživanja imali su pravo odustati, bez navođenja razloga.

Sa svim tim postupcima osigurala bi se etičnost provedbe istraživanja u fazi pristupanja ispitanicima, fazi prikupljanja podataka i fazi interpretacije rezultata.

3.5. Statistička analiza

U sklopu istraživanja bit će prikazani rezultati Hi kvadrat testa. Hi kvadrat test spada u ne parametrijske testova i zasniva se na raspodjeli frekvencija unutar tablice kontingencije, a ne na varijabli. Za podatke se pretpostavlja da su iz slučajno odabranog uzorka. Ovaj test koristi se u slučaju kad se želi utvrditi da li neke dobivene (opažene) frekvencije odstupaju od frekvencija koje su očekivane pod određenom hipotezom.

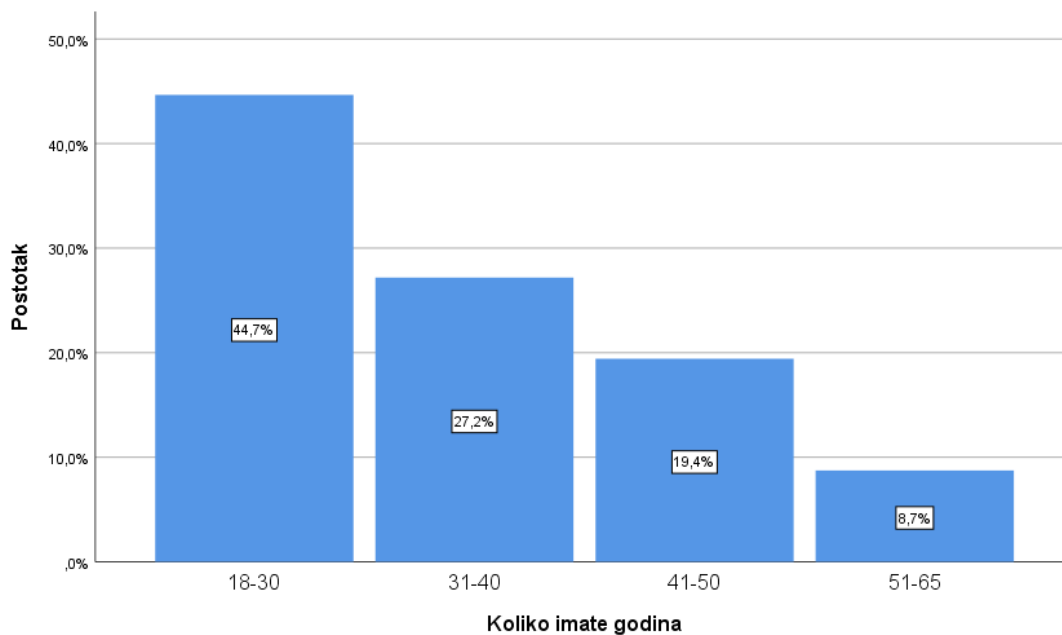
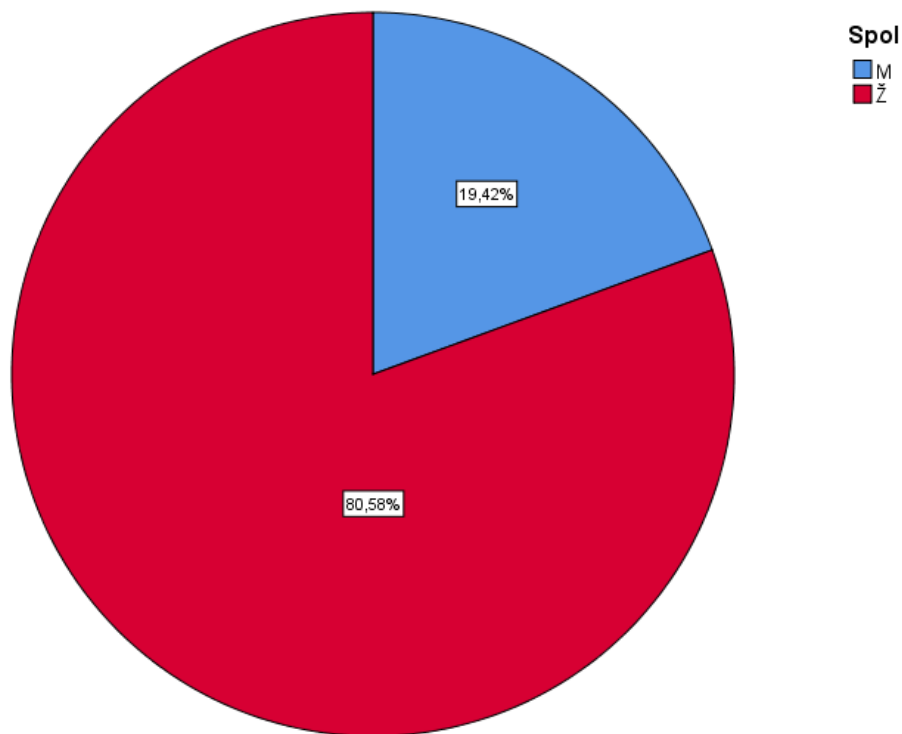
4. REZULTATI

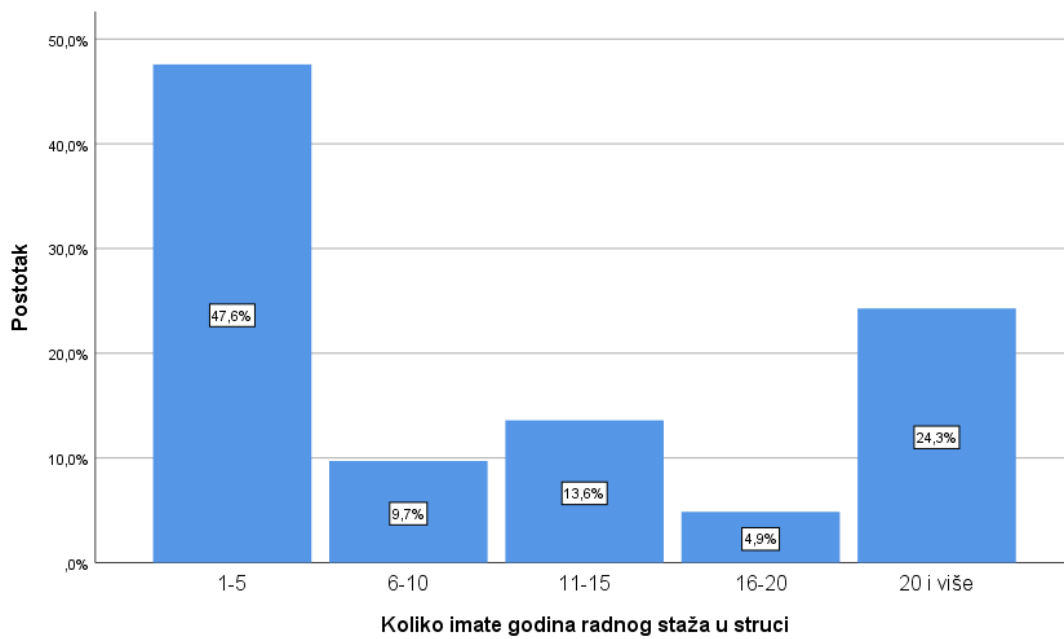
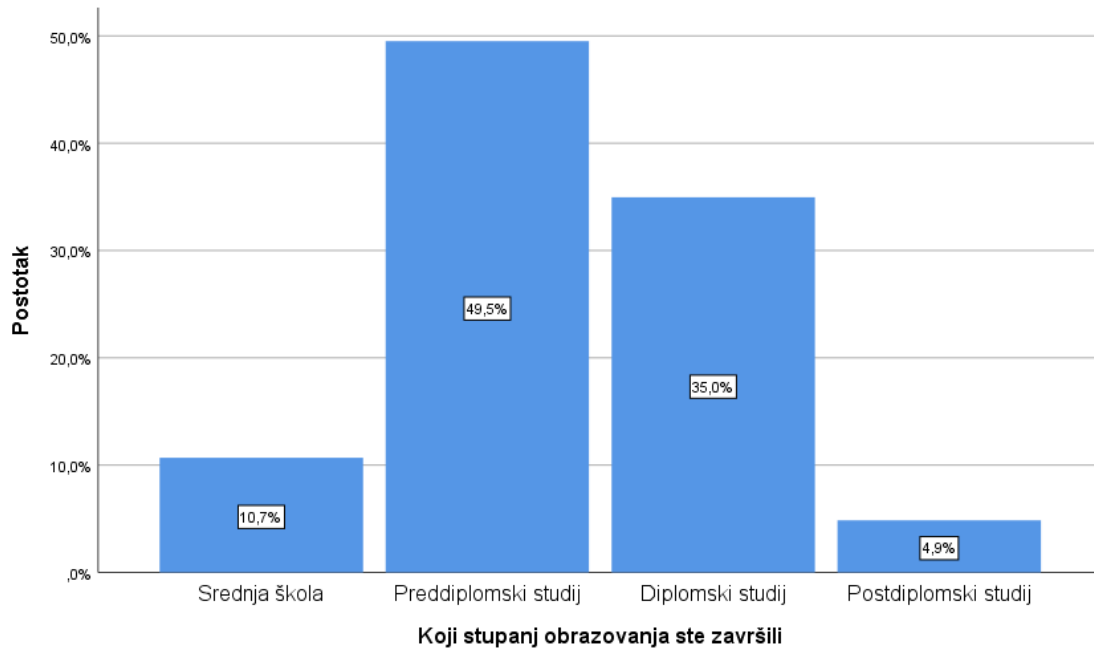
Tablica 1: Sociodemografski pokazatelji

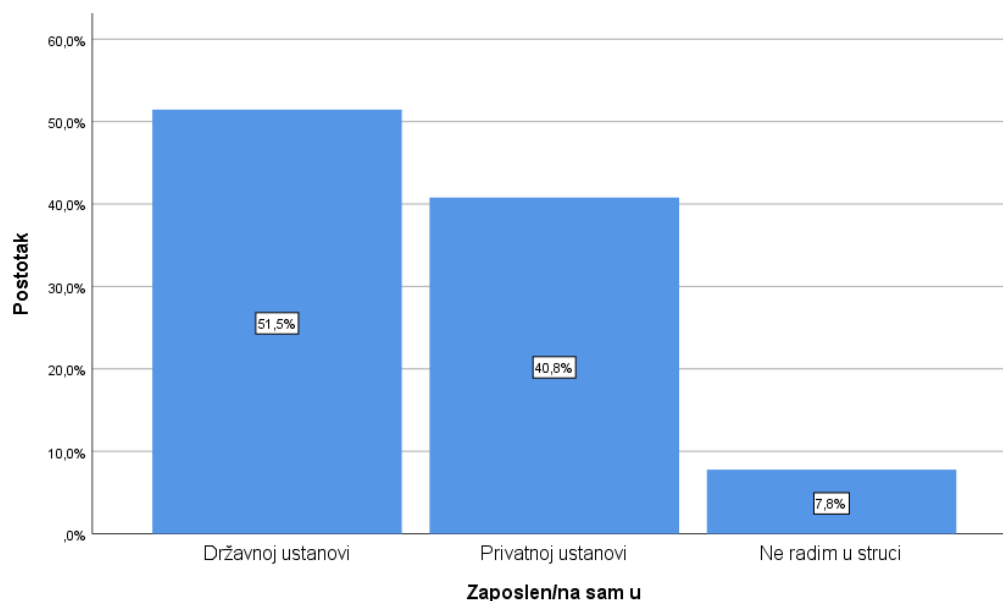
		N	%
Spol	M	20	19,4%
	Ž	83	80,6%
	Ukupno	103	100,0%
Koliko imate godina	18-30	46	44,7%
	31-40	28	27,2%
	41-50	20	19,4%
	51-65	9	8,7%
	Ukupno	103	100,0%
Koji stupanj obrazovanja ste završili	Srednja škola	11	10,7%
	Preddiplomski studij	51	49,5%
	Diplomski studij	36	35,0%
	Postdiplomski studij	5	4,9%
	Ukupno	103	100,0%
Koliko imate godina radnog staža u struci	1-5	49	47,6%
	6-10	10	9,7%
	11-15	14	13,6%
	16-20	5	4,9%
	20 i više	25	24,3%
	Ukupno	103	100,0%
Zaposlen/na sam u	Državnoj ustanovi	53	51,5%
	Privatnoj ustanovi	42	40,8%
	Ne radim u struci	8	7,8%
	Ukupno	103	100,0%

U ispitivanju je 19,4% ispitanika bilo muškog spola, dok je 80,6% ženskog spola. Najveći udio ispitanika ima 18-30 godina (44,7%), 27,2% ima 31-40 godina, 19,4% ima 41-50 godina, dok 8,7% ima 51-65 godina, kod *stupanja obrazovanja* 10,7% ima srednju školu, 49,5% ima preddiplomski studij, 35,0% ima diplomski studij, dok 4,9% ima postdiplomski studij, kod pitanja *koliko imate godina radnog staža u struci* 47,6% ima 1-5 godina, 9,7% ima 6-10 godina, 13,6% ima 11-15

godina, 4,9% ima 16-20, dok 24,3% ima 20 i više godina, kod pitanja *zaposlen/na sam u* 51,5% navodi zaposlenje u državnoj ustanovi 40,8% navodi zaposlenje u privatnoj ustanovi, dok 7,8% navodi kako ne rade u struci.

Tablica 2 Razlozi smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju

		N	%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Dob (npr. starije osobe)	Da	70	68,0%
	Ne	33	32,0%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Oštećenja središnjeg živčanog sustava (disfazija/afazija..itd)	Da	44	42,7%
	Ne	59	57,3%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Pacijenti - stranci (ne govore hrvatski jezik)	Da	18	17,5%
	Ne	85	82,5%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Oštećenje vida	Da	9	8,7%
	Ne	94	91,3%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Oštećenje sluha	Da	32	31,1%
	Ne	71	68,9%
	Ukupno	103	100,0%
	Da	23	22,3%

Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Cerebralna paraliza	Ne	80	77,7%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Autizam	Da	15	14,6%
	Ne	88	85,4%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Downov sindrom	Da	9	8,7%
	Ne	94	91,3%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Posljedice nakon moždanog udara	Da	48	46,6%
	Ne	55	53,4%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Postoperativna stanja (Pacijenti na mehaničkoj ventilaciji, pacijenti u JIL-u...itd)	Da	15	14,6%
	Ne	88	85,4%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Paralize ili parez	Da	22	21,4%
	Ne	81	78,6%
	Ukupno	103	100,0%
Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Multipla skleroza	Da	20	19,4%
	Ne	83	80,6%
	Ukupno	103	100,0%

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje „ZBOG ČEGA NAJČEŠĆE PACIJENTI, S KOJIMA SE SUSREĆETE NA RADNOM MJESTU, IMAJU SMETNJE U KOMUNIKACIJI I SPORAZUMIJEVANJU“ najveći udio ispitanika navodi potvrdno za: *dob (npr. starije osobe)* (68,0%), *posljedice nakon moždanog udara* (46,6%), *oštećenja središnjeg živčanog sustava (disfazija/afazija..itd)* (42,7%).

Tablica 3: Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Ostalo

	N
Dob (djeca)	1
otežana komunikacija putem zaštitnih maski	1

Tablica 4. Koje se alati, tehnike i pomagala PK-e najčešće koriste

		N	%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Geste	Da	78	75,7%
	Ne	25	24,3%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Manualni znakovi	Da	47	45,6%
	Ne	56	54,4%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Pokreti tijela	Da	71	68,9%
	Ne	32	31,1%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Mimika lica	Da	67	65,0%
	Ne	36	35,0%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Vokalizacija	Da	43	41,7%
	Ne	60	58,3%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Verbalizacija	Da	48	46,6%
	Ne	55	53,4%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Govor tijela	Da	67	65,0%
	Ne	36	35,0%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Slike	Da	25	24,3%
	Ne	78	75,7%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Predmeti	Da	29	28,2%
	Ne	74	71,8%
	Ukupno	103	100,0%
	Da	17	16,5%
	Ne	86	83,5%

Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Fotografije	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Pisanje	Da	36	35,0%
	Ne	67	65,0%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Komunikacijske ploče/knjige	Da	8	7,8%
	Ne	95	92,2%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Uređaji za generiranje govora	Da	1	1,0%
	Ne	102	99,0%
	Ukupno	103	100,0%
Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima: Računala, Laptopi, tableti	Da	10	9,7%
	Ne	93	90,3%
	Ukupno	103	100,0%

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *“KOJE ALATE, TEHNIKE I POMAGALA POTPOMOGNUTE KOMUNIKACIJE NAJČEŠĆE KORISTITE U RADU SA PACIJENTIMA“* najveći udio ispitanika navodi potvrdno za: geste (75,7%), pokreti tijela (68,9%), mimika lica (65,0%), govor tijela (65,0%).

Na tablicama 5 – 9 prikazani su upisni odgovori ispitanika na promatrana pitanja.

Tablica 5: Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu visokotehnoloških pomagala

	N
Da, Kbc Rijeka-Kantrida, donose roditelji u terapiju	1
Da, privatno	1
Da, uređaj za generiranje govora	1
Komunikator, CZOO Rijeka	1
Tobi specijalna skola	1
Uređaji za generiranje govora, tableti	1
Uživo ne, samo video mog pac na komunikatoru pogledom	1

Tablica 6: Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu niskotehnoških pomagala

	N
Abeceda, drzavnoj ustanovi	1
Centar za odgoj i obrazovanje	1
CZOO Rijeka, ploce sa slovima	1
Da on Pula	1
Da, Kbc Rijeka-Kantrida,donose roditelji u terapiju	1
Da, komunikacijske knjige i ploče (Dječja bolnica Kantrida)	1
DA, ne sjećam se	1
Da, pecs, kbc	1
Da, štapići za čišćenje i masažu usne šupljine	1
Da, u KBC Zagreb	1
Da,u Belgiji	1
Kominikacijska tabla specijalna skola	1
Ne znam što su niskotehnoška pomagala.	1
Ne, samo na internetu	1
Ploce za pisanje	1

Tablica 7: Po Vama, koja je najznačajnija dobrobit korištenja potpomognute komunikacije u radu sa pacijentima: Ostalo

	N
Puno se može postići pravilnom potpomognutom komunikacijom i u situacijama kad nije moguć govor, puno je bolji odgovor na tretman ako se komunicira s osobom...	1
Sve navedeno	1
Sve navedeno i kvalitetnije info o pacijentu i stanju, manje pogrešnih tumačenja, pa npr. o boli tokom terapija a i sam razgovor	1

Tablica 8: Što Vas najviše sprječava u korištenju potpomognute komunikacije na radnom mjestu: Ostalo

	N
Maska	1
Moji pacijenti najčešće nemaju potrebe za korištenjem takvih pomagala s obzirom na njihovu dob (<1 god)	1

Tablica 9: Koji je po Vama najbolji način informiranja ljudi i podizanja svijesti društva o primjeni potpomognute komunikacije u zdravstvu

	N
Dobra reklama	1
Educirati zdravstvene djelatnike u formalnom obrazovanju	1
Edukacija	1
Edukacija	13
Edukacija i radionice	1
Edukacija kroz tečajeve	1
Edukacija o istom	1
Edukacija stručnjaka u potpomognutoj komunikaciji, pogotovo u zdravstvu, nebi bilo na odmet i u drugim djelatnostima koje rade s strankama.	1
Edukacija tijekom školovanja	1
Edukacija tokom obrazovanja	1
Edukacija zdravstvenih djelatnika koji nemaju ni dovoljne osnovne komunikacijske kompetencije u svojoj kliničkoj praksi a kamoli da znaju nesto o potpomognutoj odnosno asistivnoj komunikaciji. At odnosno Pt u fizioterapiji koristi se kao pomocno sredstvo u persuazivnoj i savjetodavnoj aktivnosti fizioterapeuta, u drugim situacijama to provode druge struke unutar rehabilitacijskog tima. SRETNO S ISTRAZIVANJEM!!!	1
Edukacija/preporuka primjene potpomognute komunikacije putem seminara/webinara ili radionica.	1
Edukacije	1
Edukacije	3
Edukacije i informiranje	1
Edukacije zaposlenih	1
Edukacije, edukacijski plakati razni prospekti i slicno	1
Edukacije, predavanja	1
Edukacije, seminari	1
Informiranje o problemima u komunikaciji	1
Informiranje poslodavca o koristi istoga	1

Internet	5
Internet oglašavanje	1
Internet, tecaj	1
Kampa je na tu temu	1
Kroz podjelu letaka, npr. u bolničkim čekaonicama tako da i ne zdravstveno osoblje bude barem približno educirano ili upoznato o potpomognutoj komunikaciji i o teškoćama s kojima se pojedinci "nose", a za zdravstveno osoblje kroz tečajeve.	1
Letci i materijali u čekaonicama	1
Letci.	1
Mediji	3
Mediji, društvene mreže	1
Medijski	1
Ne znam	7
nemam pojma, u svojoj formalnoj naobrazbi uopće se nisam susreo s pojmom, a kamoli da sam imao priliku naučiti i isprobati potpomognutu komunikaciju, sve ostaje na improvizaciji	1
Net	1
Neznam nam	1
Održavanje predavanja na radnom mjestu kako bi se upoznali s tehnikama potpomognute komunikacije	1
Organizirana predavanja za opću populaciju unutar zdravstvene ustanove ili člana obitelji u kojoj postoji navedeni problem	1
Preko seminara i organiziranih edukacija	1
Prezentacije u ustanovama	1
Pričati o tome na TV za široke mase, te stručno predavanje za medicinske struke (po mogućnosti za bodove u komori - odazove se više ljudi) Slučajno sam vrlo malo upoznata sa temom, pa kako sam znatiželjna malo sam sama tražila nešto o tome. Većina kolega uopće ne zna ništa o tome	1
Primarno se treba fokusirati na informiranje zdravstvenih djelatnika, te sam za uvođenje predmeta potpomognute komunikacije u srednje škole i studentske programe kako bi se zdravstvene djelatnike educiralo o toj problematici.	1
Prvo naučiti sta je to	1
Putem medija	1
Radionice	1
Razgovor	2
Razne edukacije	1
Reklama	1
Reklame	1
Reklame	1

Reklame na televiziji i društvenim mrežama.	1
Seminari	1
Seminari i predavanja	1
Seminari, konferencije, edukacija na fakultetu i u srednjim školama	1
Simpoziji	2
Stručna predavanja, Internet, TV	1
Stručne i nestručne edukacije.	1
Stručni radovi	1
Stručno usavršavanje	1
Tecajevi i razni promo i video materijali	1
Tecajevi organizirani od strane komore fizioterapeuta	1
Tečajevi	1
Televizija, internet...	1
Teško za reći - osobe ugl. pomoć nađu na "svoju ruku" ili potrebite informacije saznavaju od zdravstvenih stručnjaka poput logopeda, defektologa, rehabilitatora, radnih terapeuta. Nažalost, do sada u radu nisam susrela takav integriran sustav potpomognute komunikacije koji bi nama fizioterapeutima bio omogućen na radnom mjestu - izuzev snalaženja primjenom raznih komunikacijskih alata uz samoprocjenu pacijentovog stanja. Možda bi jedan od učinkovitih načina podizanja svijesti društva i informiranja ljudi o primjeni potpomognute komunikacije u zdravstvu pružili mediji (?) Te organizirani skupovi za sve zdravstvene stručnjake. Smatram da bi liječnici specijalisti općenito bolje trebali infirmirati svoje pacijente o mogućim načinima pomoći jer je kod nas takva organizacija zdravstvenog sustava - osobe odlaze od liječnika specijalista s premalo informacija "što nakon?" te budu često prepušteni samima sebi.	1
Tijekom školovanja	1
Tv	1
TV, radio emisije	1
U redovitom obrazovanju	1
Uvesti takve predmete u obrazovanje	1
Uvesti u zakon, kao obvezu za sve djelatnike.	1
Više edukacija na tu temu, info portali , reklamni panoji,...	1
Više lako dostupnih informacija o problemima u komunikaciji	1
Webinari	1
Zdravstvene kampanje	1

4.1. Testiranje razlike kod promatranih pitanja s obzirom na sociodemografske pokazatelje

Na sljedećim će stranicama biti prikazano testiranje s obzirom na promatrane *sociodemografske pokazatelje*, testiranje će biti provedeno putem Hi kvadrat testa, bit će prikazani odgovori ispitanika u obliku apsolutnih frekvencija, te postotci.

Tablica 10: Usporedba putem hi kvadrat testa

		Spol						p*
		M		Ž		Ukupno		
		N	%	N	%	N	%	
Na radnom mjestu se susrećem s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama i značajnim smetnjama u komunikaciji i sporazumijevanju	Veoma često	4	20,0%	18	21,7%	22	21,4%	0,820
	2	2	10,0%	12	14,5%	14	13,6%	
	3	8	40,0%	34	41,0%	42	40,8%	
	4	5	25,0%	18	21,7%	23	22,3%	
	Nikad	1	5,0%	1	1,2%	2	1,9%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Smatram da sam dobro informiran/a, upućen/a i upoznat/a s pojmom potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	1	5,0%	3	3,6%	4	3,9%	0,099
	2	3	15,0%	16	19,3%	19	18,4%	
	3	5	25,0%	41	49,4%	46	44,7%	
	4	6	30,0%	17	20,5%	23	22,3%	
	Uopće se ne slažem	5	25,0%	6	7,2%	11	10,7%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Potpomognutu komunikaciju koristim u radu s pacijentima sa složenim komunikacijski potrebama	Veoma često	1	5,0%	8	9,6%	9	8,7%	0,104
	2	4	20,0%	10	12,0%	14	13,6%	
	3	4	20,0%	33	39,8%	37	35,9%	
	4	6	30,0%	26	31,3%	32	31,1%	
	Nikad	5	25,0%	6	7,2%	11	10,7%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu visokotehnoloških pomagala	Da	2	10,0%	9	10,8%	11	10,7%	0,913
	Ne	18	90,0%	74	89,2%	92	89,3%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu niskotehnoloških pomagala	Da	3	15,0%	17	20,5%	20	19,4%	0,578
	Ne	17	85,0%	66	79,5%	83	80,6%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
	Potpuno se slažem	7	35,0%	47	56,6%	54	52,4%	0,520

Potpomognuta komunikacija je korisna u radu s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama	2	7	35,0%	20	24,1%	27	26,2%	
	3	3	15,0%	9	10,8%	12	11,7%	
	4	2	10,0%	4	4,8%	6	5,8%	
	Uopće se ne slažem	1	5,0%	3	3,6%	4	3,9%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Smatram da bi, na mom radnom mjestu, uz korištenje potpomognute komunikacije, rad sa pacijentima bio kvalitetniji	Potpuno se slažem	7	35,0%	25	30,1%	32	31,1%	0,812
	2	4	20,0%	26	31,3%	30	29,1%	
	3	6	30,0%	24	28,9%	30	29,1%	
	4	2	10,0%	4	4,8%	6	5,8%	
	Uopće se ne slažem	1	5,0%	4	4,8%	5	4,9%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Po Vama, koja je najznačajnija dobrobit korištenja potpomognute komunikacije u radu sa pacijentima	Sprječavanje nesporazuma i pogrešaka uslijed pogrešno protumačenih poruka	10	50,0%	37	44,6%	47	45,6%	0,840
	Kvalitetnije prikupljanje informacija o pacijentu i njegovom stanju	5	25,0%	22	26,5%	27	26,2%	
	Omogućuje razgovor, druženje i davanje podrške pacijentu	5	25,0%	21	25,3%	26	25,2%	
	Ostalo	0	0,0%	3	3,6%	3	2,9%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Što Vas najviše sprječava u korištenju potpomognute komunikacije na radnom mjestu	Nedostatak vremena	2	10,0%	9	10,8%	11	10,7%	0,198
	Nedovoljna educiranost	9	45,0%	30	36,1%	39	37,9%	
	Nedostatak resursa	2	10,0%	27	32,5%	29	28,2%	
	Smatram da alate i pomagala potpomognute komunikacije trebaju koristiti isključivo logopedi u svom radu	0	0,0%	2	2,4%	2	1,9%	
	Ništa me ne sprječava	7	35,0%	13	15,7%	20	19,4%	
	Ostalo	0	0,0%	2	2,4%	2	1,9%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	

Potpomognuta komunikacija je	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj ili pisanoj komunikaciji	11	55,0%	65	78,3%	76	73,8%	0,138
	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj komunikaciji	5	25,0%	8	9,6%	13	12,6%	
	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u pisanoj komunikaciji	0	0,0%	1	1,2%	1	1,0%	
	Ne znam	4	20,0%	9	10,8%	13	12,6%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Koje su glavne dvije kategorije u koje dijelimo alate i tehnike potpomognute komunikacija	Potpomognuta komunikacija bez pomagala i s pomagalima	6	30,0%	22	26,5%	28	27,2%	0,188
	Niskotehnološka i visokotehnološka komunikacijska sredstva	6	30,0%	42	50,6%	48	46,6%	
	Ne znam	8	40,0%	19	22,9%	27	26,2%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Koja je razlika između pojmova "potpomognuta komunikacija" i "asistivna tehnologija"	AT je širi pojam od PK jer uključuje bilo koje pomagalo koje osoba koristi kako bi se kompenziralo oštećenje	7	35,0%	39	47,0%	46	44,7%	0,314
	Nema razlike, AT je samo stručni naziv za PK koji koriste fizioterapeuti	0	0,0%	5	6,0%	5	4,9%	
	Nema razlike, AT je krovni pojam za PK	2	10,0%	3	3,6%	5	4,9%	

	Ne znam	11	55,0%	36	43,4%	47	45,6%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju tehnika potpomognute komunikacije bez pomagala	Kartice s grafičkim simbolima	6	30,0%	32	38,6%	38	36,9%	0,191
	Znakovni jezik	3	15,0%	7	8,4%	10	9,7%	
	Govor tijela	2	10,0%	22	26,5%	24	23,3%	
	Ne znam	9	45,0%	22	26,5%	31	30,1%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju niskotehnoloških komunikacijskih sredstava	Komunikacijske knjige	1	5,0%	4	4,8%	5	4,9%	0,454
	Kartice sa grafičkim simbolima	1	5,0%	9	10,8%	10	9,7%	
	Računala	7	35,0%	40	48,2%	47	45,6%	
	Ne znam	11	55,0%	30	36,1%	41	39,8%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Imate li završen tečaj potpomognute komunikacije	Da	0	0,0%	3	3,6%	3	2,9%	0,388
	Ne	20	100,0%	80	96,4%	100	97,1%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Volio/la bi da mi poslodavac plati tečaj potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	8	44,4%	36	45,0%	44	44,9%	0,671
	2	1	5,6%	12	15,0%	13	13,3%	
	3	4	22,2%	18	22,5%	22	22,4%	
	4	3	16,7%	6	7,5%	9	9,2%	
	Uopće se ne slažem	2	11,1%	8	10,0%	10	10,2%	
	Ukupno	18	100,0%	80	100,0%	98	100,0%	
Smatram da bi trebala postojati stimulacija na radnom mjestu s obzirom na završen tečaj potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	6	30,0%	44	53,0%	50	48,5%	0,018
	2	3	15,0%	17	20,5%	20	19,4%	
	3	4	20,0%	16	19,3%	20	19,4%	
	4	4	20,0%	3	3,6%	7	6,8%	
	Uopće se ne slažem	3	15,0%	3	3,6%	6	5,8%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	
Smatram da formalno obrazovanje nudi dovoljno obavijesti o potpomognutoj komunikaciji	Potpuno se slažem	0	0,0%	3	3,6%	3	2,9%	0,642
	2	1	5,0%	7	8,4%	8	7,8%	
	3	2	10,0%	16	19,3%	18	17,5%	
	4	4	20,0%	16	19,3%	20	19,4%	
	Uopće se ne slažem	13	65,0%	41	49,4%	54	52,4%	
	Ukupno	20	100,0%	83	100,0%	103	100,0%	

*Hi kvadrat test

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „*SMATRAM DA BI TREBALA POSTOJATI STIMULACIJA NA RADNOM MJESTU S OBZIROM NA ZAVRŠEN TEČAJ POTPOMOGNUTE*“

KOMUNIKACIJE“, može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi 0,018 ($p < 0,05$), što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na *spol ispitanika*, pri čemu se puno više ženskih ispitanika potpuno slaže (53,0%)

Tablica 11: Usporedba putem hi kvadrat testa

		Koji stupanj obrazovanja ste završili								p*
		Srednja škola		Preddiplomski studij		Diplomski i studij		Postdiplomski studij		
		N	%	N	%	N	%	N	%	
Na radnom mjestu se susrećem s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama i značajnim smetnjama u komunikaciji i sporazumijevanju	Veoma često	2	18,2%	12	23,5%	8	22,2%	0	0,0%	0,902
	2	1	9,1%	8	15,7%	4	11,1%	1	20,0%	
	3	6	54,5%	20	39,2%	14	38,9%	2	40,0%	
	4	2	18,2%	9	17,6%	10	27,8%	2	40,0%	
	Nikad	0	0,0%	2	3,9%	0	0,0%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Smatram da sam dobro informiran/a, upućen/a i upoznat/a s pojmom potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	0	0,0%	2	3,9%	1	2,8%	1	20,0%	0,425
	2	2	18,2%	9	17,6%	8	22,2%	0	0,0%	
	3	7	63,6%	22	43,1%	16	44,4%	1	20,0%	
	4	2	18,2%	11	21,6%	7	19,4%	3	60,0%	
	Uopće se ne slažem	0	0,0%	7	13,7%	4	11,1%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Potpomognutu komunikaciju koristim u radu s pacijentima sa	Veoma često	1	9,1%	4	7,8%	4	11,1%	0	0,0%	0,607
	2	3	27,3%	8	15,7%	3	8,3%	0	0,0%	

složenim komunikacijski potrebama	3	4	36,4%	18	35,3%	13	36,1%	2	40,0%	
	4	2	18,2%	13	25,5%	15	41,7%	2	40,0%	
	Nikad	1	9,1%	8	15,7%	1	2,8%	1	20,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu visokotehnoških pomagala	Da	2	18,2%	3	5,9%	5	13,9%	1	20,0%	0,436
	Ne	9	81,8%	48	94,1%	31	86,1%	4	80,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu niskotehnoških pomagala	Da	1	9,1%	5	9,8%	12	33,3%	2	40,0%	0,023
	Ne	10	90,9%	46	90,2%	24	66,7%	3	60,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Potpomognuta komunikacija je korisna u radu s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama	Potpuno se slažem	5	45,5%	29	56,9%	20	55,6%	0	0,0%	0,370
	2	4	36,4%	12	23,5%	8	22,2%	3	60,0%	
	3	1	9,1%	4	7,8%	6	16,7%	1	20,0%	
	4	1	9,1%	4	7,8%	0	0,0%	1	20,0%	
	Uopće se ne slažem	0	0,0%	2	3,9%	2	5,6%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Smatram da bi, na mom radnom mjestu, uz korištenje potpomognute komunikacije, rad sa pacijentima bio kvalitetniji	Potpuno se slažem	2	18,2%	18	35,3%	12	33,3%	0	0,0%	0,412
	2	4	36,4%	13	25,5%	9	25,0%	4	80,0%	
	3	4	36,4%	15	29,4%	11	30,6%	0	0,0%	
	4	1	9,1%	2	3,9%	2	5,6%	1	20,0%	

	Uopće se ne slažem	0	0,0%	3	5,9%	2	5,6%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Po Vama, koja je najznačajnija dobrobit korištenja potpomognute komunikacije u radu sa pacijentima	Sprječavanje nesporazuma i pogrešaka uslijed pogrešno protumačenih poruka	4	36,4%	19	37,3%	23	63,9%	1	20,0%	0,151
	Kvalitetnije prikupljanje informacija o pacijentu i njegovom stanju	2	18,2%	18	35,3%	6	16,7%	1	20,0%	
	Omogućuje razgovor, druženje i davanje podrške pacijentu	4	36,4%	13	25,5%	6	16,7%	3	60,0%	
	Ostalo	1	9,1%	1	2,0%	1	2,8%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Što Vas najviše sprječava u korištenju potpomognute komunikacije na radnom mjestu	Nedostatak vremena	0	0,0%	7	13,7%	4	11,1%	0	0,0%	0,211
	Nedovoljna educiranost	5	45,5%	21	41,2%	11	30,6%	2	40,0%	
	Nedostatak resursa	4	36,4%	9	17,6%	15	41,7%	1	20,0%	
	Smatram da alate i pomagala potpomognute komunikacije trebaju koristiti isključivo logopedi u svom radu	1	9,1%	1	2,0%	0	0,0%	0	0,0%	
	Ništa me ne sprječava	1	9,1%	13	25,5%	4	11,1%	2	40,0%	
	Ostalo	0	0,0%	0	0,0%	2	5,6%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	

Potpomognuta komunikacija je	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj ili pisanoj komunikaciji	7	63,6%	33	64,7%	32	88,9%	4	80,0%	0,054
	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj komunikaciji	2	18,2%	8	15,7%	2	5,6%	1	20,0%	
	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u pisanoj komunikaciji	1	9,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	
	Ne znam	1	9,1%	10	19,6%	2	5,6%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Koje su glavne dvije kategorije u koje dijelimo alate i tehnike potpomognute komunikacija	Potpomognuta komunikacija bez pomagala i s pomagalima	4	36,4%	12	23,5%	9	25,0%	3	60,0%	0,030
	Niskotehnološka i visokotehnološka komunikacijska sredstva	4	36,4%	19	37,3%	23	63,9%	2	40,0%	
	Ne znam	3	27,3%	20	39,2%	4	11,1%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	

Koja je razlika između pojmova "potpomognuta komunikacija" i "asistivna tehnologija"	AT je širi pojam od PK jer uključuje bilo koje pomagalo koje osoba koristi kako bi se kompenziralo oštećenje	4	36,4%	21	41,2%	19	52,8%	2	40,0%	0,006
	Nema razlike, AT je samo stručni naziv za PK koji koriste fizioterapeuti	1	9,1%	0	0,0%	2	5,6%	2	40,0%	
	Nema razlike, AT je krovni pojam za PK	1	9,1%	2	3,9%	1	2,8%	1	20,0%	
	Ne znam	5	45,5%	28	54,9%	14	38,9%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju tehnika potpomognute komunikacije bez pomagala	Kartice s grafičkim simbolima	4	36,4%	16	31,4%	17	47,2%	1	20,0%	0,029
	Znakovni jezik	0	0,0%	4	7,8%	5	13,9%	1	20,0%	
	Govor tijela	3	27,3%	8	15,7%	10	27,8%	3	60,0%	
	Ne znam	4	36,4%	23	45,1%	4	11,1%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju niskotehnoloških komunikacijskih sredstava	Komunikacijske knjige	1	9,1%	2	3,9%	1	2,8%	1	20,0%	0,167
	Kartice sa grafičkim simbolima	2	18,2%	4	7,8%	3	8,3%	1	20,0%	
	Računala	5	45,5%	18	35,3%	21	58,3%	3	60,0%	
	Ne znam	3	27,3%	27	52,9%	11	30,6%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Imate li završen tečaj potpomognute komunikacije	Da	0	0,0%	1	2,0%	1	2,8%	1	20,0%	0,129
	Ne	11	100,0%	50	98,0%	35	97,2%	4	80,0%	

	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Volio/la bi da mi poslodavac plati tečaj potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	5	45,5%	20	41,7%	17	48,6%	2	50,0%	0,823
	2	3	27,3%	5	10,4%	5	14,3%	0	0,0%	
	3	1	9,1%	14	29,2%	6	17,1%	1	25,0%	
	4	1	9,1%	3	6,3%	4	11,4%	1	25,0%	
	Uopće se ne slažem	1	9,1%	6	12,5%	3	8,6%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	48	100,0%	35	100,0%	4	100,0%	
Smatram da bi trebala postojati stimulacija na radnom mjestu s obzirom na završen tečaj potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	6	54,5%	22	43,1%	21	58,3%	1	20,0%	0,621
	2	3	27,3%	9	17,6%	7	19,4%	1	20,0%	
	3	1	9,1%	13	25,5%	4	11,1%	2	40,0%	
	4	1	9,1%	4	7,8%	1	2,8%	1	20,0%	
	Uopće se ne slažem	0	0,0%	3	5,9%	3	8,3%	0	0,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	
Smatram da formalno obrazovanje nudi dovoljno obavijesti o potpomognutoj komunikaciji	Potpuno se slažem	2	18,2%	1	2,0%	0	0,0%	0	0,0%	0,054
	2	2	18,2%	5	9,8%	1	2,8%	0	0,0%	
	3	3	27,3%	8	15,7%	6	16,7%	1	20,0%	
	4	1	9,1%	8	15,7%	11	30,6%	0	0,0%	
	Uopće se ne slažem	3	27,3%	29	56,9%	18	50,0%	4	80,0%	
	Ukupno	11	100,0%	51	100,0%	36	100,0%	5	100,0%	

*Hi kvadrat test

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „*JESTE LI IKAD U PRAKSI VIDJELI PRIMJENU NISKOTEHNOLOŠKIH POMAGALA*“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi 0,018 ($p < 0,05$), što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na *završeni stupanj obrazovanja*, pri čemu ispitanici sa *diplomskim studijem* i *postdiplomskim studijem* u puno većoj mjeri navode da.

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „*KOJE SU GLAVNE DVIJE KATEGORIJE U KOJE DIJELIMO ALATE I TEHNIKE POTPOMOŽNUTE KOMUNIKACIJE*“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi 0,030 ($p < 0,05$), što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na *završeni stupanj obrazovanja*, pri čemu ispitanici sa *diplomskim studijem* u puno većoj mjeri navode *niskotehnološka* i *visokotehnološka komunikacijska sredstva* (63,9%).

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „*KOJA JE RAZLIKA IZMEĐU POJMOVA „POTPOMOŽNUTA KOMUNIKACIJA“ I „ASISTIVNA TEHNILOGIJA*“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi 0,006 ($p < 0,05$), što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na *završeni stupanj obrazovanja*, pri čemu ispitanici sa *srednjom školom* i *preddiplomskim studijem* u puno većoj mjeri navode *kako ne znaju*.

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „*KOJE KOMUNIKACIJSKO SREDSTVO NE SPADA U KATEGORIJU TEHNIKA POTPOMOŽNUTE KOMUNIKACIJE BEZ POMAGALA*“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi 0,029 ($p < 0,05$), što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na *završeni stupanj obrazovanja*, pri čemu ispitanici sa *diplomskim studijem* u puno većoj mjeri navode *kartice s grafičkim simbolima* (47,2%).

Tablica 12: Usporedba putem hi kvadrat testa

		Koliko imate godina radnog staža u struci										p*
		1-5		6-10		11-15		16-20		20 i više		
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Na radnom mjestu se susrećem s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama i značajnim smetnjama u komunikaciji i sporazumijevanju	Veoma često	5	10,2%	5	50,0%	5	35,7%	0	0,0%	7	28,0%	0,102
	2	6	12,2%	1	10,0%	1	7,1%	2	40,0%	4	16,0%	
	3	22	44,9%	2	20,0%	6	42,9%	1	20,0%	11	44,0%	
	4	15	30,6%	1	10,0%	2	14,3%	2	40,0%	3	12,0%	
	Nikad	1	2,0%	1	10,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	
	Ukupno	49	100,0%	10	100,0%	14	100,0%	5	100,0%	25	100,0%	
Smatram da sam dobro informiran/a, upućen/a i upoznat/a s pojmom potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	2	4,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	8,0%	0,755
	2	11	22,4%	2	20,0%	4	28,6%	0	0,0%	2	8,0%	
	3	18	36,7%	4	40,0%	7	50,0%	2	40,0%	15	60,0%	
	4	12	24,5%	2	20,0%	2	14,3%	2	40,0%	5	20,0%	
	Uopće se ne slažem	6	12,2%	2	20,0%	1	7,1%	1	20,0%	1	4,0%	
	Ukupno	49	100,0%	10	100,0%	14	100,0%	5	100,0%	25	100,0%	
Potpomognutu komunikaciju koristim u radu s pacijentima sa složenim komunikacijski potrebama	Veoma često	6	12,2%	0	0,0%	1	7,1%	0	0,0%	2	8,0%	0,525
	2	10	20,4%	2	20,0%	1	7,1%	0	0,0%	1	4,0%	
	3	12	24,5%	3	30,0%	6	42,9%	3	60,0%	13	52,0%	
	4	14	28,6%	3	30,0%	5	35,7%	2	40,0%	8	32,0%	
	Nikad	7	14,3%	2	20,0%	1	7,1%	0	0,0%	1	4,0%	
	Ukupno	49	100,0%	10	100,0%	14	100,0%	5	100,0%	25	100,0%	

Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu visokotehnoških pomagala	Da	3	6,1%	3	30,0%	0	0,0%	0	0,0%	5	20,0%	0,049
	Ne	46	93,9%	7	70,0%	14	100,0%	5	100,0%	20	80,0%	
	Ukupno	49	100,0%	10	100,0%	14	100,0%	5	100,0%	25	100,0%	
Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu niskotehnoških pomagala	Da	6	12,2%	3	30,0%	3	21,4%	0	0,0%	8	32,0%	0,192
	Ne	43	87,8%	7	70,0%	11	78,6%	5	100,0%	17	68,0%	
	Ukupno	49	100,0%	10	100,0%	14	100,0%	5	100,0%	25	100,0%	
Potpomognuta komunikacija je korisna u radu s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama	Potpuno se slažem	29	59,2%	7	70,0%	4	28,6%	1	20,0%	13	52,0%	0,385
	2	11	22,4%	2	20,0%	6	42,9%	2	40,0%	6	24,0%	
	3	4	8,2%	1	10,0%	2	14,3%	1	20,0%	4	16,0%	
	4	1	2,0%	0	0,0%	2	14,3%	1	20,0%	2	8,0%	
	Uopće se ne slažem	4	8,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	
	Ukupno	49	100,0%	10	100,0%	14	100,0%	5	100,0%	25	100,0%	
Smatram da bi, na mom radnom mjestu, uz korištenje potpomognute komunikacije, rad sa pacijentima bio kvalitetniji	Potpuno se slažem	14	28,6%	6	60,0%	3	21,4%	1	20,0%	8	32,0%	0,309
	2	16	32,7%	0	0,0%	5	35,7%	1	20,0%	8	32,0%	
	3	15	30,6%	2	20,0%	5	35,7%	2	40,0%	6	24,0%	
	4	0	0,0%	1	10,0%	1	7,1%	1	20,0%	3	12,0%	
	Uopće se ne slažem	4	8,2%	1	10,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	
	Ukupno	49	100,0%	10	100,0%	14	100,0%	5	100,0%	25	100,0%	

Po Vama, koja je najznačajnija dobrobit korištenja potpomognute komunikacije u radu sa pacijentima	Sprječavanje nesporazuma i pogrešaka uslijed pogrešno protumačenih poruka	29	59,2 %	4	40,0 %	6	42,9 %	0	0,0%	8	32,0 %	0,003
	Kvalitetnije prikupljanje informacija o pacijentu i njegovom stanju	13	26,5 %	1	10,0 %	4	28,6 %	4	80,0 %	5	20,0 %	
	Omogućuje razgovor, druženje i davanje podrške pacijentu	7	14,3 %	5	50,0 %	2	14,3 %	1	20,0 %	11	44,0 %	
	Ostalo	0	0,0%	0	0,0%	2	14,3 %	0	0,0%	1	4,0%	
	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
Što Vas najviše sprječava u korištenju potpomognute komunikacije na radnom mjestu	Nedostatak vremena	4	8,2%	1	10,0 %	3	21,4 %	0	0,0%	3	12,0 %	0,437
	Nedovoljna educiranost	21	42,9 %	2	20,0 %	5	35,7 %	5	100,0 %	6	24,0 %	
	Nedostatak resursa	12	24,5 %	4	40,0 %	4	28,6 %	0	0,0%	9	36,0 %	
	Smatram da alate i pomagala potpomognute komunikacije trebaju koristiti isključivo logopedi u svom radu	1	2,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	4,0%	
	Ništa me ne sprječava	11	22,4 %	2	20,0 %	2	14,3 %	0	0,0%	5	20,0 %	
	Ostalo	0	0,0%	1	10,0 %	0	0,0%	0	0,0%	1	4,0%	
	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	

Potpomognuta komunikacija je	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj ili pisanoj komunikaciji	38	77,6 %	9	90,0 %	9	64,3 %	3	60,0 %	17	68,0 %	0,563
	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj komunikaciji	3	6,1%	0	0,0%	3	21,4 %	2	40,0 %	5	20,0 %	
	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u pisanoj komunikaciji	1	2,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	
	Ne znam	7	14,3 %	1	10,0 %	2	14,3 %	0	0,0%	3	12,0 %	
	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
Koje su glavne dvije kategorije u koje dijelimo alate i tehnike potpomognute komunikacija	Potpomognuta komunikacija bez pomagala i s pomagalima	12	24,5 %	1	10,0 %	5	35,7 %	3	60,0 %	7	28,0 %	0,738
	Niskotehnološka i visokotehnološka komunikacijska sredstva	23	46,9 %	6	60,0 %	6	42,9 %	1	20,0 %	12	48,0 %	
	Ne znam	14	28,6 %	3	30,0 %	3	21,4 %	1	20,0 %	6	24,0 %	

	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
Koja je razlika između pojmova "potpomognuta komunikacija" i "asistivna tehnologija"	AT je širi pojam od PK jer uključuje bilo koje pomagalo koje osoba koristi kako bi se kompenziralo oštećenje	26	53,1 %	4	40,0 %	4	28,6 %	3	60,0 %	9	36,0 %	0,125
	Nema razlike, AT je samo stručni naziv za PK koji koriste fizioterapeuti	0	0,0%	0	0,0%	1	7,1%	0	0,0%	4	16,0 %	
	Nema razlike, AT je krovni pojam za PK	1	2,0%	0	0,0%	1	7,1%	0	0,0%	3	12,0 %	
	Ne znam	22	44,9 %	6	60,0 %	8	57,1 %	2	40,0 %	9	36,0 %	
	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju tehnika potpomognute komunikacije bez pomagala	Kartice s grafičkim simbolima	23	46,9 %	2	20,0 %	7	50,0 %	0	0,0%	6	24,0 %	0,108
	Znakovni jezik	4	8,2%	2	20,0 %	0	0,0%	0	0,0%	4	16,0 %	
	Govor tijela	7	14,3 %	3	30,0 %	2	14,3 %	2	40,0 %	10	40,0 %	
	Ne znam	15	30,6 %	3	30,0 %	5	35,7 %	3	60,0 %	5	20,0 %	
	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju niskotehnoških komunikacijskih sredstava	Komunikacijske knjige	2	4,1%	0	0,0%	2	14,3 %	0	0,0%	1	4,0%	0,263
	Kartice sa grafičkim simbolima	2	4,1%	0	0,0%	2	14,3 %	1	20,0 %	5	20,0 %	
	Računala	25	51,0 %	6	60,0 %	3	21,4 %	1	20,0 %	12	48,0 %	
	Ne znam	20	40,8 %	4	40,0 %	7	50,0 %	3	60,0 %	7	28,0 %	
	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
Imate li završen tečaj	Da	0	0,0%	1	10,0 %	2	14,3 %	0	0,0%	0	0,0%	0,032

potpomognute komunikacije	Ne	49	100,0 %	9	90,0 %	12	85,7 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
Volio/la bi da mi poslodavac plati tečaj potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	20	41,7 %	3	33,3 %	6	54,5 %	2	40,0 %	13	52,0 %	0,239
	2	9	18,8 %	1	11,1 %	1	9,1%	0	0,0%	2	8,0%	
	3	12	25,0 %	4	44,4 %	2	18,2 %	1	20,0 %	3	12,0 %	
	4	2	4,2%	0	0,0%	0	0,0%	2	40,0 %	5	20,0 %	
	Uopće se ne slažem	5	10,4 %	1	11,1 %	2	18,2 %	0	0,0%	2	8,0%	
	Ukupno	48	100,0 %	9	100,0 %	11	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
Smatram da bi trebala postojati stimulacija na radnom mjestu s obzirom na završen tečaj potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	23	46,9 %	6	60,0 %	5	35,7 %	2	40,0 %	14	56,0 %	0,774
	2	12	24,5 %	0	0,0%	4	28,6 %	1	20,0 %	3	12,0 %	
	3	9	18,4 %	3	30,0 %	2	14,3 %	2	40,0 %	4	16,0 %	
	4	2	4,1%	0	0,0%	2	14,3 %	0	0,0%	3	12,0 %	
	Uopće se ne slažem	3	6,1%	1	10,0 %	1	7,1%	0	0,0%	1	4,0%	
	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
Smatram da formalno obrazovanje nudi dovoljno obavijesti o potpomognutoj komunikaciji	Potpuno se slažem	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	3	12,0 %	0,156
	2	5	10,2 %	0	0,0%	3	21,4 %	0	0,0%	0	0,0%	
	3	10	20,4 %	1	10,0 %	4	28,6 %	0	0,0%	3	12,0 %	
	4	9	18,4 %	2	20,0 %	2	14,3 %	1	20,0 %	6	24,0 %	
	Uopće se ne slažem	25	51,0 %	7	70,0 %	5	35,7 %	4	80,0 %	13	52,0 %	

	Ukupno	49	100,0 %	10	100,0 %	14	100,0 %	5	100,0 %	25	100,0 %	
--	--------	----	------------	----	------------	----	------------	---	------------	----	------------	--

*Hi kvadrat test

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „JESTE LI IKAD U PRAKSI VIDJELI PRIMJENU VISOKOTEHNOLOŠKIH POMAGALA“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi 0,049 ($p < 0,05$), što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na godine radnog staža u struci, pri čemu ispitanici sa 6-10 godina radnog staža u puno većoj mjeri navode da (30,0%).

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „ PO VAMA, KOJA JE NAJZNAČAJNIJA DOBROBIT KORIŠTENJA POTPOMOGNUTE KOMUNIKACIJE U RADU SA PACIJENTIMA“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi 0,003 ($p < 0,05$), što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na godine radnog staža u struci, pri čemu ispitanici s 1-5 godina radnog staža u puno većoj mjeri navode odgovor „sprječavanje nesporazuma i pogrešaka uslijed pogrešno protumačenih poruka“ (59,2%).

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „IMATE LI ZAVRŠEN TEČAJ POTPOMOGNUTE KOMUNIKACIJE“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi 0,032 ($p < 0,05$), što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na godine radnog staža u struci, pri čemu ispitanici sa 6-10 i 11-15 godina radnog staža u puno većoj mjeri navode odgovor da.

Tablica 13: Usporedba putem hi kvadrat testa

		Zaposlen/na sam u						p*
		Državnoj ustanovi		Privatnoj ustanovi		Ne radim u struci		
		N	%	N	%	N	%	
Na radnom mjestu se susrećem s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama i značajnim smetnjama u komunikaciji i sporazumijevanju	Veoma često	16	30,2%	6	14,3%	0	0,0%	0,163
	2	6	11,3%	6	14,3%	2	25,0%	
	3	20	37,7%	19	45,2%	3	37,5%	
	4	11	20,8%	10	23,8%	2	25,0%	
	Nikad	0	0,0%	1	2,4%	1	12,5%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Smatram da sam dobro informiran/a, upućen/a i upoznat/a s pojmom potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	3	5,7%	1	2,4%	0	0,0%	0,938
	2	11	20,8%	7	16,7%	1	12,5%	
	3	21	39,6%	21	50,0%	4	50,0%	
	4	11	20,8%	10	23,8%	2	25,0%	
	Uopće se ne slažem	7	13,2%	3	7,1%	1	12,5%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Potpomognutu komunikaciju koristim u radu s pacijentima sa složenim komunikacijski potrebama	Veoma često	6	11,3%	3	7,1%	0	0,0%	0,403
	2	4	7,5%	8	19,0%	2	25,0%	
	3	23	43,4%	12	28,6%	2	25,0%	
	4	16	30,2%	14	33,3%	2	25,0%	
	Nikad	4	7,5%	5	11,9%	2	25,0%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu visokotehnoloških pomagala	Da	8	15,1%	2	4,8%	1	12,5%	0,265
	Ne	45	84,9%	40	95,2%	7	87,5%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu niskotehnoloških pomagala	Da	14	26,4%	6	14,3%	0	0,0%	0,117
	Ne	39	73,6%	36	85,7%	8	100,0%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Potpomognuta komunikacija je korisna	Potpuno se slažem	27	50,9%	24	57,1%	3	37,5%	0,271
	2	13	24,5%	12	28,6%	2	25,0%	

u radu s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama	3	9	17,0%	1	2,4%	2	25,0%	
	4	2	3,8%	4	9,5%	0	0,0%	
	Uopće se ne slažem	2	3,8%	1	2,4%	1	12,5%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Smatram da bi, na mom radnom mjestu, uz korištenje potpomognute komunikacije, rad sa pacijentima bio kvalitetniji	Potpuno se slažem	20	37,7%	12	28,6%	0	0,0%	0,048
	2	13	24,5%	13	31,0%	4	50,0%	
	3	13	24,5%	15	35,7%	2	25,0%	
	4	4	7,5%	2	4,8%	0	0,0%	
	Uopće se ne slažem	3	5,7%	0	0,0%	2	25,0%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Po Vama, koja je najznačajnija dobrobit korištenja potpomognute komunikacije u radu sa pacijentima	Sprječavanje nesporazuma i pogrešaka uslijed pogrešno protumačenih poruka	23	43,4%	18	42,9%	6	75,0%	0,642
	Kvalitetnije prikupljanje informacija o pacijentu i njegovom stanju	16	30,2%	10	23,8%	1	12,5%	
	Omogućuje razgovor, druženje i davanje podrške pacijentu	13	24,5%	12	28,6%	1	12,5%	
	Ostalo	1	1,9%	2	4,8%	0	0,0%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
	Što Vas najviše sprječava u korištenju potpomognute komunikacije na radnom mjestu	Nedostatak vremena	6	11,3%	3	7,1%	2	
Nedovoljna educiranost		17	32,1%	19	45,2%	3	37,5%	
Nedostatak resursa		18	34,0%	8	19,0%	3	37,5%	
Smatram da alate i pomagala potpomognute komunikacije trebaju koristiti isključivo logopedi u svom radu		0	0,0%	2	4,8%	0	0,0%	
Ništa me ne sprječava		10	18,9%	10	23,8%	0	0,0%	
Ostalo		2	3,8%	0	0,0%	0	0,0%	
Ukupno		53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	

Potpomognuta komunikacija je	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj ili pisanoj komunikaciji	40	75,5%	31	73,8%	5	62,5%	0,010
	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj komunikaciji	9	17,0%	4	9,5%	0	0,0%	
	Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u pisanoj komunikaciji	0	0,0%	0	0,0%	1	12,5%	
	Ne znam	4	7,5%	7	16,7%	2	25,0%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Koje su glavne dvije kategorije u koje dijelimo alate i tehnike potpomognute komunikacija	Potpomognuta komunikacija bez pomagala i s pomagalima	14	26,4%	12	28,6%	2	25,0%	0,010
	Niskotehnološka i visokotehnološka komunikacijska sredstva	27	50,9%	16	38,1%	5	62,5%	
	Ne znam	12	22,6%	14	33,3%	1	12,5%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	

Koja je razlika između pojmova "potpomognuta komunikacija" i "asistivna tehnologija"	AT je širi pojam od PK jer uključuje bilo koje pomagalo koje osoba koristi kako bi se kompenziralo oštećenje	24	45,3%	18	42,9%	4	50,0%	0,408
	Nema razlike, AT je samo stručni naziv za PK koji koriste fizioterapeuti	3	5,7%	2	4,8%	0	0,0%	
	Nema razlike, AT je krovni pojam za PK	5	9,4%	0	0,0%	0	0,0%	
	Ne znam	21	39,6%	22	52,4%	4	50,0%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju tehnika potpomognute komunikacije bez pomagala	Kartice s grafičkim simbolima	20	37,7%	13	31,0%	5	62,5%	0,685
	Znakovni jezik	6	11,3%	4	9,5%	0	0,0%	
	Govor tijela	13	24,5%	10	23,8%	1	12,5%	
	Ne znam	14	26,4%	15	35,7%	2	25,0%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju niskotehnoloških komunikacijskih sredstava	Komunikacijske knjige	2	3,8%	3	7,1%	0	0,0%	0,195
	Kartice sa grafičkim simbolima	9	17,0%	1	2,4%	0	0,0%	
	Računala	24	45,3%	18	42,9%	5	62,5%	
	Ne znam	18	34,0%	20	47,6%	3	37,5%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Imate li završen tečaj potpomognute komunikacije	Da	3	5,7%	0	0,0%	0	0,0%	0,233
	Ne	50	94,3%	42	100,0%	8	100,0%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Volio/la bi da mi poslodavac plati tečaj potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	26	53,1%	15	36,6%	3	37,5%	0,017
	2	5	10,2%	4	9,8%	4	50,0%	
	3	7	14,3%	15	36,6%	0	0,0%	
	4	6	12,2%	3	7,3%	0	0,0%	
	Uopće se ne slažem	5	10,2%	4	9,8%	1	12,5%	
	Ukupno	49	100,0%	41	100,0%	8	100,0%	

Smatram da bi trebala postojati stimulacija na radnom mjestu s obzirom na završen tečaj potpomognute komunikacije	Potpuno se slažem	27	50,9%	18	42,9%	5	62,5%	0,802
	2	9	17,0%	10	23,8%	1	12,5%	
	3	10	18,9%	9	21,4%	1	12,5%	
	4	3	5,7%	4	9,5%	0	0,0%	
	Uopće se ne slažem	4	7,5%	1	2,4%	1	12,5%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	
Smatram da formalno obrazovanje nudi dovoljno obavijesti o potpomognutoj komunikaciji	Potpuno se slažem	3	5,7%	0	0,0%	0	0,0%	0,012
	2	0	0,0%	5	11,9%	3	37,5%	
	3	9	17,0%	7	16,7%	2	25,0%	
	4	12	22,6%	8	19,0%	0	0,0%	
	Uopće se ne slažem	29	54,7%	22	52,4%	3	37,5%	
	Ukupno	53	100,0%	42	100,0%	8	100,0%	

*Hi kvadrat test

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „*SMATRAM DA BI, NA MOM RADNOM MJESTU, UZ KORIŠTENJE POTPOMOGNUTE KOMUNIKACIJE, RAD SA PACIJENTIMA BIO KVALITETNIJI*“, „*VOLIO/LA BI DA MI POSLODAVAC PLATI TEČAJ POTPOMOGNUTE KOMUNIKACIJE*“, „*SMATRAM DA FORMALNO OBRAZOVANJE NUDI DOVOLJNO OBAVIJESTI O POTPOMOGNUTOJ KOMUNIKACIJI*“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi $p < 0,05$, što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na *mjesto zaposlenja*, pri čemu ispitanici koji rade u državnoj ustanovi u puno većoj mjeri navode kako se u potpunosti slažu.

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „*POTPOMOGNUTA KOMUNIKACIJA JE*“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi $p < 0,05$, što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na *mjesto zaposlenja*, pri čemu ispitanici koji ne rade u struci u najvećoj mjeri navode kako ne znaju (25,0%).

Pogleda li se razina signifikantnosti kod pitanja „*KOJE SU GLAVNE DVIJE KATEGORIJE U KOJE DIJELIMO ALATE I TEHNIKE POTPOMOGNUTE KOMUNIKACIJA*“ može se uočiti kako vrijednost Hi kvadrat testa iznosi $p < 0,05$, što znači da je uočena statistički značajna razlika s obzirom na *mjesto zaposlenja*, pri čemu ispitanici koji rade u privatnoj ustanovi u najvećoj mjeri navode kako ne znaju (33,3%).

5. RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati, utvrditi i statistički prikazati stupanj informiranosti fizioterapeuta u RH o PK-i, te saznati njihova konkretna znanja i stavove o upotrebi PK-i.

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje “Koje alate, tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu s pacijentima?” udio ispitanika navodi potvrdno za geste (75,7%), pokreti tijela (68,9%), mimika lica (65,0%), govor tijela (65,0%). Dobiveni rezultati prihvaćaju prvu hipotezu istraživanja koja glasi “Fizioterapeuti u RH najčešće u radu, s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama, koriste jednostavne metode PK-e bez pomagala”. Rezultati ovog pitanja su u skladu s očekivanjima jer su visokotehnoška pomagala prvenstveno veliko financijsko opterećenje. Dok su jednostavne metoda bez pomagala financijski dostupnija, praktičnija veličinom, jednostavnija za korištenje, bez baterije koja se može isprazniti ili pokvariti itd...(11). Isti rezultati dobiveni su i u istraživanjima koja su istraživala koje alate, tehnike i pomagala PK najčešće koriste medicinske sestre i logopedi u svom radu s pacijentima (12,13). Zanimljiv podatak je da se uređaji za komunikaciju ne nalaze na HZZO-ovoj listi ortopedskih pomagala (14).

Sukladno očekivanjima, statistička analiza je pokazala kako fizioterapeuti u RH nemaju adekvatno osnovno znanje o potpomognutoj komunikaciji i da nisu u dovoljnoj mjeri informirani o pojmu potpomognute komunikacije. Prema istraživanju uočena je statistički značajna razlika s obzirom na završen stupanj obrazovanja, pri čemu ispitanici s višim stupnjem obrazovanja imaju i više znanja o potpomognutoj komunikaciji. Ovim rezultatima prihvaćamo i drugu hipotezu koja glasi “Fizioterapeuti u RH koji su završili diplomski ili postdiplomski studij fizioterapije, u većem postotku su točno odgovorili na pitanja vezana za stručnu terminologiju nego fizioterapeuti koji su završili preddiplomski studij ili srednju školu.

U nastavnom planu i programu na preddiplomskoj i diplomskoj razini studija fizioterapije postoji 14 kolegiji u svrhu učenja komunikacijskih vještina, od koji niti na jednom se ne obrađuje tema potpomognute komunikacije. Na temelju toga možemo zaključiti da nastavni plan i program ne nudi dovoljno informacija o potpomognutoj komunikaciji, što može biti jedan od glavnih razloga za neadekvatno osnovno znanje o potpomognutoj komunikaciji. Stoga smatram da je potrebno u budućnosti rekonstruirati određeni dio formalnog obrazovanja uvođenjem predmeta

potpomognute komunikacije u srednje škole i studijske programe kako bi se zdravstvene djelatnike educiralo o toj problematici.

Sukladno s tim ne začuđuje podatak da od ukupno 104 ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju, samo četiri (3,8%) ispitanika ima završen tečaj potpomognute komunikacije iako je na pitanje “Na radnom mjestu se susrećem s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama i značajnim smetnjama u komunikaciji i sporazumijevanju” samo 5 (4,8%) ispitanika odgovorilo da se na radnom mjestu nikad ne susreće s osoba sa složenim komunikacijskim potrebama. Stoga se treća hipoteza “Više od 50% ispitanika ima završenu edukaciju u području potpomognute komunikacije” odbacuje.

Slični rezultati dobiveni su i u istraživanju koje su proveli Hsiao-Yun Chang i Huai-Lu Chang, 2015. godine pod nazivom " A review of nurses' knowledge, attitudes, and ability to communicate the risks and benefits of complementary and alternative medicine”.

Ciljevi i zadaci njihove studije bili su pregledati postojeću literaturu kako bi ispitali koliko često medicinske sestre u radu s pacijentima koriste potpomognutu komunikacije. Također, pritom su se istraživala i znanja i stavovi medicinskih sestara prema komplementarnoj medicini općenito, kao i njihova sposobnost da pacijentima prenesu rizike i prednosti liječenja (15).

Prema rezultatima studije malo je dostupnih informacija o znanju i stavovima medicinskih sestara prema već spomenutoj temi, a ono što predstavlja problem je i to što se malo općenito zna o iskustvima s potpomognutom komunikacijom. Osim toga, malo se zna o sposobnosti medicinskih sestara da svojim pacijentima prenesu rizike i prednosti komplementarne ili čak alternativne medicine (15).

Izvori podataka su bile relevantne studije objavljene između siječnja 2007. i siječnja 2014., a korištena su i elektronička i ručna pretraživanja. Metode pregleda su provedene u pet faza:

- (1) identifikacija istraživačkog(ih) pitanja,
- (2) studije lokacije,
- (3) odabir studija,
- (4) crtanje podataka i

(5) usporedba, sažimanje, i izvješćivanje o rezultatima (15).

Rezultati pokazuju da postoji svega petnaest radova koji zadovoljavaju kriterije za uključivanje u ovo istraživanje. To znači da 50-ak% radova navodi koliko često medicinske sestre uključuju potpomognutu komunikaciju u svoju medicinsku praksu.. Ustanovljeno je da 60-ak% medicinskih sestara ima pozitivan stav prema komplementarnoj medicini, te želju da se dalje usavršavaju u smjeru potpomognute komunikacije. Osim toga, gotovo polovica ispitanika između 45% i 65% izjavila je da se osjeća nelagodno u razgovoru s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama jer im ne mogu objasniti sve što bi trebali(15).

Zaključak studije je definitivno nedostatak znanja o potpomognutoj komunikaciji među medicinskim sestrama i to je prema autorima razlog za zabrinutost (15).

Pošto je samo 10 ispitanika na pitanje “Volio/ljela bi da mi poslodavac plati tečaj potpomognute komunikacije” odgovorilo “uopće se ne slažem” i s obzirom na malu educiranost ispitanika, a veliku zainteresiranost za edukaciju, pretražila sam internet kako bi saznala postoje li edukacije potpomognute komunikacije u Hrvatskoj i naišla na podatak da su u trenutku pisanja rada u Hrvatskoj aktualna dva tečaja pod nazivom “PODD osnovna edukacija- uvođenje PODD komunikacijskog sustava” i “PECS početni tečaj”. Također za više informacija o potpomognutoj komunikaciji postoje i besplatne online edukacije u online edukacijskom centru za asistivnu tehnologiju (15). Prema rezultatima istraživanja više od 50% ispitanika radi u nekoj od državnih ustanova, ali za sada, nažalost ne postoji opcija besplatnih edukacija unutar državnih zdravstvenih ustanova.

Četvrta hipoteza “Fizioterapeuti u RH koji rade u privatnim institucijama više u radu koriste potpomognutu komunikaciju nego fizioterapeuti u RH koji rade u državnim ustanovama.” je odbačena. Ovi rezultati nisu u skladu s očekivanjima. Koncept rada koji se prakticira u državnim ustanovama razlikuje se od koncepta rada koji se prakticira u privatnim ustanovama ponajviše po broju pacijenta i većem broju pacijenata s kojima se radi istovremeno. Zbog toga fizioterapeuti koji rade u državnim ustanovama ponekad nemaju dovoljno vremena posvetiti se svakom pojedinom pacijentu, ali prema rezultatima možemo zaključiti da sve navedeno ipak ne utječe na primjenu potpomognute komunikacije.

Po pitanju “Koji je po Vama najbolji način informiranja ljudi i podizanja svijesti društva o primjeni potpomognute komunikacije u zdravstvu?”, vidljivo je da fizioterapeuti smatraju da postoji izrazita potreba za unaprjeđenjem područja. Što se tiče prijedloga koji se odnose na bolji način informiranja ljudi i podizanja svijesti društva o primjeni potpomognute komunikacije u zdravstvu, sudionici istraživanja smatraju da je najvažnije više praktičnog iskustva u radu s osobama s poremećajima komunikacije. Također, fizioterapeuti smatraju i da postoji izrazita potreba za više edukacija i radionica uživo, ali i u online okruženju. Također smatraju i da u Hrvatskoj nema dovoljno edukacija i predavanja vezana uz područje poremećaja komunikacije koja bi im pomogla u unaprjeđivanju njihove prakse te cjeloživotnom obrazovanju i usavršavanju.

Pregledom interneta situacija se razlikuje od dobivenih rezultata istraživanja. Provedeno je niz zanimljivih edukacija u Hrvatskoj s ciljem podizanja svijesti društva o primjeni potpomognute komunikacije i jačanjem kapaciteta stručnjaka u području potpomognute komunikacije.

Izdvojeno je nekoliko najzanimljivijih primjera:

1. Pod pokroviteljstvom Predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović, Ministarstva znanosti i obrazovanja, Ministarstva zdravstva, Ministarstva za demografiju obitelji, mlade i socijalnu politiku Republike Hrvatske te Gradske skupštine Grada Zagreba, 2016. godine održana je konferencija pod nazivom “Asistivna tehnologija i komunikacija”. Ova konferencija je bila ključna za širenje znanja o potpomognutoj komunikaciji i asistivnoj tehnologiji u Republici Hrvatskoj. U samo tri dana, koliko je trajala konferencija, posjetitelji su od inozemnih i domaćih predavača dobili pregršt znanja koje su mogli dalje prenositi svojim kolegama i primjenjivati u svakodnevnom radu s pacijentima. Pravo na besplatno sudjelovanje na konferenciji imali su studenti, osobe s invaliditetom, nezaposlene osobe, djeca s teškoćama i roditelji djece s teškoćama (16).

2. U organizaciji Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i tvrtke E-glas d.o.o., u lipnju 2019.godine održana je trodnevna ljetna škola asistivne tehnologije i komunikacije. Edukaciju su vodile Jennifer Abramson, logopetkinja u Dječjoj bolnici u Bostonu i mag. edukacije Ines Delzotto (17).

3. U okviru Proveden je projekt „KOMUNIKACIJA ZA SVAKO DIJETE: *“Primjena tehnologije 21. stoljeća za promociju komunikacije, obrazovanja i socijalnog uključivanja djece rane dobi s teškoćama u razvoju”* u organizaciji Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu te uz podršku Ureda UNICEF-a u Hrvatskoj

UNICEF je u okviru projekta donirao tablete zdravstvenim ustanovama, ustanovama socijalne skrbi i udrugama koje će ih koristiti kao sredstvo za terapijski rad s djecom sa složenim komunikacijskim potrebama.

Također u okviru projekta krajem siječnja 2018.godine završen je ciklus edukacija i radionica u okviru programa, koji se odvijao u četiri grada u RH i Specijalnoj bolnici za kronične bolesti dječje dobi Gornja Bistra. U edukacijama i radionicama sudjelovalo je sveukupno 132 stručnjaka (fizioterapeuti, medicinske sestre, njegovatelji, logopedi, rehabilitatori) iz 32 institucije i tako su stekli znanja o tome kako s djecom s višestrukim teškoćama koristiti potpomognut komunikaciju u svakodnevnom radu s pacijentima (18).

U razmatranju rezultata važno je napomenuti kako je u istraživanju kao metoda prikupljanja podataka upotrijebljen anketni upitnik. U anketnim upitnicima postoji velika mogućnost manipulacije odgovora. Posebice jer nema vjerodostojnih mjerljivih parametara za pojedine varijable, kao što je npr. pojam educiranosti. Također ograničenje ovog istraživanja je i mali uzorak ispitanika. Mali uzorak nije reprezentativan za sve fizioterapeute u RH.

6. ZAKLJUČAK

S obzirom na to da je istraživanje obuhvatilo mali broj ispitanika, rezultati istraživanja ne mogu se generalizirati na cijelu populaciju fizioterapeuta u RH. Trebalo bi se provesti opsežnije i strože kontrolirano istraživanje na ovu temu, kako bi se dobila vjerodostojna slika o znanju i stavovima fizioterapeuta o potpomognutoj komunikaciji na razini cijele Hrvatske. No, usprkos tome, mogu se donijeti određeni zaključci vezani za stavove i znanje fizioterapeuta u RH o PK.

Prema rezultatima provedenog istraživanja fizioterapeuti u RH nemaju adekvatno osnovno znanje o potpomognutoj komunikaciji i nisu u dovoljnoj mjeri informirani o pojmu potpomognute komunikacije. Smatraju da u Hrvatskoj nema dovoljno edukacija i predavanja vezana uz područje poremećaja komunikacije koja bi im pomogla u unaprjeđivanju njihovog rada s osobama sa složenim komunikacijskim potrebama.

S obzirom na to da su fizioterapeuti bitna stavka u životu osoba sa složenim komunikacijskim potrebama potrebno je informiranje ljudi i podizanje svijesti društva o primjeni potpomognute komunikacije u zdravstvu i provođenje edukacija zdravstvenog osoblja.

Istraživanje je dobra podloga i poticaj za daljnja istraživanja na ovu temu koja je premalo istražena u RH i svijetu.

Također doprinos istraživanja je i informiranje jednog dijela ispitanika o PK, koji prije popunjavanja ankete nisu bili upoznati s pojmom PK.

7. LITERATURA

1. Marojević Glibo D, Topić Stipić D. NAČELA USPJEŠNE KOMUNIKACIJE U ZDRAVSTVU. Mostariensia [Internet]. 2019 [pristupljeno 10.09.2021.];23(1):81-93. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/233779>
2. Ležaić A. Komunikacija u zdravstvenom timu. Sestrinski glasnik [Internet]. 2020 [pristupljeno 10.09.2021.];25(2):146-151. <https://doi.org/10.11608/sgnj.25.2.9>
3. Đorđević V, Braš M, Miličić D (ur) Person in medicine and healthcare. From bedside to community. Zagreb : Medicinska naklada. 2012.
4. Bolnice – podizanje kvalitete skrbi o pacijentima uz pomoć asistivne tehnologije. E glas. Dostupno na: <https://www.eglas.hr/bolnice/> (pristupljeno: 01.09.2021.)
5. Augmentative and alternative communication. Introduction to AAC. American Speech-Language-Hearing Association. Dostupno na: <http://www.asha.org/public/speech/disorders/AAC/> (pristupljeno 02.09.2021.)
6. Brady NC, Bruce S, Goldman A, Erickson K, Mineo B, Ogletree BT, et al; 2016. „Communication services and supports for individuals with severe disabilities: Guidance for assessment and intervention“ . American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities, 121(2), 121–138. Dostupno na: <https://www.asha.org/NJC/Communication-Billof-Rights/>, pristupljeno: 16. rujan 2021.
7. Simion E. „Augmentative and alternative communication - support for people with severe speech disorders“. 2014; Dostupno na: www.sciencedirect.com, pristupljeno: 25. lipanj 2021.
8. All About AAC (Augmentative & Alternative Communication); Dostupno na: <https://allaboutaac.wordpress.com/considerations/type-of-display/>, pristupljeno: 02. srpana 2021.
9. Binger C, Kent-Walsh J. What Every Speech-Language Pathologist/Audiologist Should Know about Alternative and Augmentative Communication. Boston: Allyn & Bacon. 2010.

10. Adamson L, Romski M, Deffebach K, Sevcik R. Symbol vocabulary and the focus of conversations: Augmenting language development for youth with mental retardation. *Journal of Speech and Hearing Research*.1992; 35: 1333–1343.
11. Costello M J, Patakband L, Pritchard J. “ Communication vulnerable patients in the pediatric ICU: Enhancing care through augmentative and alternative communication“. *Journal of pediatric rehabilitation medicine*; 2010. 3(4):289-301; Dostupno na: <https://www.researchgate.net/publication/51523623>, pristupljeno: 15. srpanj 2021.. 17. Ball L,
12. Fager S, Fried-Oken M. „Augmentative and alternative communication for people with progressive neuromuscular disease“. 2012; Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1047965112000423?via%3Dihub>, pristupljeno: 20. srpanj 2021.
13. Adamson L, Romski M, Deffebach K, Sevcik R. Symbol vocabulary and the focus of conversations: Augmenting language development for youth with mental retardation. *Journal of Speech and Hearing Research*.1992; 35: 1333–1343
14. Perković L, Klarić A, Kostović Srzentić M. Nadomjesna i potpomognuta komunikacija u bolnici – znanja, iskustva i stavovi medicinskih sestara. *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti [Internet]*. 2020 [pristupljeno 20.09.2021.];6(1):49-62. <https://doi.org/10.24141/1/6/1/6>
15. Chang HY, Chang HL. A review of nurses' knowledge, attitudes, and ability to communicate the risks and benefits of complementary and alternative medicine. *J Clin Nurs*. 2015 Jun;24(11-12):1466-78. doi: 10.1111/jocn.12790. Epub 2015 Feb 24. PMID: 25727902.
16. Ljetna škola asistivne tehnologije. E glas. Dostupno na: <https://www.eglas.hr/ljetna-skola-asistivne-tehnologije/> (pristupljeno: 01.09.2021.)
17. Perković L. „Nastavnici Zdravstvenog veleučilišta na konferenciji - Asistivna tehnologija i komunikacija“. *Glasnik Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu*. 51: 35 – 36.
18. Edukacija stručnjaka.Ict-aac. Dostupno na: <http://rain.ict-aac.hr/edukacije/> (pristupljeno: 01.09.2021.)

8. PRILOZI

8.1. PRILOG 1: Prikaz ilustracija i tablica

1. Tablica 1: Sociodemografski pokazatelji
2. Tablica 2 Razlozi smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju
3. Tablica 3: Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju: Ostalo
4. Tablica 4. Koje se alati, tehnike i pomagala PK-e najčešće koriste
5. Tablica 5: Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu visokotehnoloških pomagala
6. Tablica 6: Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu niskotehnoloških pomagala
7. Tablica 7: Po Vama, koja je najznačajnija dobrobit korištenja potpomognute komunikacije u radu sa pacijentima: Ostalo
8. Tablica 8: Što Vas najviše sprječava u korištenju potpomognute komunikacije na radnom mjestu: Ostalo
9. Tablica 9: Koji je po Vama najbolji način informiranja ljudi i podizanja svijesti društva o primjeni potpomognute komunikacije u zdravstvu
10. Tablica 10: Usporedba putem hi kvadrat testa
11. Tablica 11: Usporedba putem hi kvadrat testa
12. Tablica 12: Usporedba putem hi kvadrat testa
13. Tablica 13: Usporedba putem hi kvadrat testa

8.2. PRILOG B: Anketa

ANKETA U SVRHU IZRADE DIPLOMSKOG RADA POD NAZIVOM “ZNANJA I STAVOVI FIZIOTERAPEUTA U REPUBLICI HRVATSKOJ O POTPOMOGNUTOJ KOMUNIKACIJI U ZDRAVSTVU”

Poštovani/a,

ovo se istraživanje provodi u svrhu izrade diplomskog rada na fakultetu Zdravstvenih studija u Rijeci, smjer fizioterapija pod mentorstvom Doc. dr. sc. Vanja Ivković.

Cilj ovog istraživanja je ispitati, utvrditi i statistički prikazati stupanj informiranosti fizioterapeuta u RH o potpomognutoj komunikaciji, te saznati njihova konkretna znanja i stavove o upotrebi potpomognute komunikacij.

Potpomognuta komunikacija je skup procesa i procedura (simbola, pomagala, strategija i tehnika) uz koje osoba, sa složenim komunikacijskim potrebama i značajnim smetnjama u komunikaciji i sporazumijevanju, može maksimalizirati svoje komunikacijske vještine, kako produkciju tako i razumijevanje, kako bi lakše i efektivnije komunicirala sa okolinom.

Za ispunjavanje anketnog upitnika biti će Vam potrebno manje od 5 minuta. Sudjelovanje je u potpunosti anonimno i dobrovoljno. Od ispunjavanja ankete možete odustati u bilo kojem trenutku. Prikupljeni podatci koristit će se isključivo u znanstveno-istaživačke svrhe.

Ukoliko se nalazite u ciljanoj skupini, molila bih Vas da izdvojite par minuta svog vremena kako biste mi pomogli u izradi diplomskog rada.

Daljnijim sudjelovanjem u ovom istraživanju dajete svoj informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju.

Unaprijed Vam se zahvljujem na sudjelovanju,

Za sve dodatne informacije i pitanja možete poslati upit na navedu e-mail adresu autorice rada: pleslic.mia@gmail.com

1. Spol?

a) M

b) Ž

2. Koliko imate godina?

a) 18-30

- b) 31-40
- c) 41-50
- d) 51-65

3. Koji stupanj obrazovanja ste završili?

- a) Srednja škola
- b) Preddiplomski studij
- c) Diplomski studij
- d) Postdiplomski studij

4. Koliko imate godina radnog staža?

- a) 0-1
- b) 1-5
- c) 6-10
- d) 11-15
- e) 15-20
- f) 20 i više

5. Zaposlen/a sam u:

- a) Državnoj ustanovi
- b) Privatnoj ustanovi
- c) Ne radim u struci

6. Na radnom mjestu se susrećem s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama i značajnim smetnjama u komunikaciji i sporazumijevanju?

Veoma često 1 2 3 4 5 Nikad

7. Zbog čega najčešće pacijenti, s kojima se susrećete na radnom mjestu, imaju smetnje u komunikaciji i sporazumijevanju?

- a) Dob (npr. starije osobe)
- b) Oštećenja središnjeg živčanog sustava (disfazija/afazija...itd)

- c) Pacijenti – stranci (ne govore hrvatski jezik)
- d) Oštećenje vida
- e) Oštećenje sluha
- f) Cerebralna paraliza
- g) Autizam
- h) Downov sindrom
- i) Posljedice nakon moždanog udara
- j) Postoperativnog stanja (pacijenti u JIL-u, na mehaničkoj ventilaciji..itd.)
- k) Paralize ili pareze
- l) Multipla skleroza
- m) Ostalo:

8. Smatram da sam dobro informiran/a, upućen/a i upoznat/a s pojmom potpomognute komunikacije.

Potpuno se slažem 1 2 3 4 5 Uopće se ne slažem

9. Potpomognutu komunikaciju koristim u radu sa pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama?

Veoma često 1 2 3 4 5 Nikad

10. Koje alate,tehnike i pomagala potpomognute komunikacije najčešće koristite u radu sa pacijentima?

- a) Geste
- b) Manualni znakovi
- c) Pokreti tijela
- d) Mimika lica
- e) Vokalizacija
- f) Verbalizacija
- g) Govor tijela
- h) Slike
- i) Predmeti

- j) Fotografije
- k) Pisanje
- l) Komunikacijske ploče/knjige
- m) Uređaji za generiranje govora
- n) Računala, laptopi, tableti
- o) Ostalo:

11. Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu visokotehnoloških pomagala? (Npr. uređaj za komunikaciju pogledom, uređaji za generiranje govora itd, ako je odg. DA, navedite naziv pomagala i u kojoj ustanovi ste vidjeli primjenu)

---

12. Jeste li ikad u praksi vidjeli primjenu niskotehnoloških pomagala? (Npr. komunikacijske knjige ili ploče, ETRAN okviri, ploče sa slovima...itd, ako je odg. DA, navedite naziv pomagala i u kojoj ustanovi ste vidjeli primjenu)

---

13. Potpomognuta komunikacija je korisna u radu s pacijentima sa složenim komunikacijskim potrebama?

Potpuno se slažem 1 2 3 4 5 Uopće se ne slažem

14. Smatrate li da bi, na vašem radnom mjestu, uz korištenje potpomognute komunikacije, rad sa pacijentima bio kvalitetniji?

Potpuno se slažem 1 2 3 4 5 Uopće se ne slažem

15. Po Vama koja je najznčajnija dobrobit korištenja potpomognute komunikacije u radu sa pacijentima?

- a) Spriječavanje nesporazuma i pogrešaka uslijed pogrešno protumačenih poruka

- b) Kvalitetnije prikupljanje informacija o pacijentu i njegovom stanju
- c) Omogućuje razgovor, druženje i davanje podrške pacijentu
- d) Ostalo:

16. Što Vas najviše spriječava u korištenju potpomognute komunikacije na random mjestu?

- a) Nedostatak vremena
- b) Nedovoljna edukacija
- c) Nedovoljno resursa
- d) Smatram da alate i pomagala potpomognute komunikacije trebaju koristiti isključivo

logopedi u svom radu

- e) Ništa me ne spriječava
- f) Ostalo:

17. Potpomognuta komunikacija je:

- a) Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj ili pisanoj komunikaciji.
- b) Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u verbalnoj komunikaciji.
- c) Skup komunikacijskih alata i tehnika koji se koriste samostalno ili u kombinaciji, kako bi nadomjestili komunikaciju osobama koje imaju teškoća u pisanoj komunikaciji.
- d) Ne znam

18. Koje su glavne dvije kategorije u koje dijelimo alate i tehnike potpomognute komunikacije?

- a) potpomognuta komunikacija bez pomagala i s pomagalima
- b) niskotehnološka i visokotehnološka komunikacijska sredstva
visokotehnološka komunikacijska sredstva
- c) Ne znam

19. Postoji li razlika između pojmova asistivne tehnologije i potpomognute komunikacije?

a) AT je širi pojam od PK jer uključuje bilo koje pomagalo koje osoba koristi kako bi se kompenziralo oštećenje, a PK uključuje samo komunikacijska rješenja kako bi se kompenziralo oštećenje

b) Nema razlike, AT je samo stručni naziv za PK koji koriste fizioterapeuti

c) Nema razlike, AT je krovni pojam za PK

d) Ne znam

20. Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju tehnika potpomognute komunikacije bez pomagala?

a) Kartice s grafičkim simbolima

b) Znakovni jezik

c) Govor tijela

d) Ne znam

21. Koje komunikacijsko sredstvo ne spada u kategoriju niskotehnoloških komunikacijskih sredstava?

a) Komunikacijska knjiga

b) Kartice s grafičkim simbolima

c) Računala

d) Ne znam

22. Imate li završen tečaj potpomognute komunikacije?

a) Da (Ukoliko je odgovor Da, preskočite sljedeće.pitanje)

b) Ne.

23. Voljeo/la bi da mi poslodavac plati tečaj potpomognute komunikacije?

Potpuno se slažem 1 2 3 4 5 Uopće se ne slažem

24. Smatram da bi trebala postojati stimulacija na radnom mjestu s obzirom na završen tečaj potpomognute komunikacije?

Potpuno se slažem 1 2 3 4 5 Uopće se ne slažem

25. Smatram da formalno obrazovanje nudi dovoljno obavijesti o potpomognutoj komunikaciji.

Potpuno se slažem 1 2 3 4 5 Uopće se ne slažem

26. Koji je po Vama najbolji način informiranja ljudi i podizanja svijesti društva o potpomognutoj komunikaciji? _____

9. ŽIVOTOPIS

OSOBNNE INFORMACIJE:

Ime i prezime: Mia Pleslić

Spol: Žensko

Datum i mjesto rođenja: 31.01.1996., Osijek

Adresa: Trg bana Josipa Jelačića 28, 31000 Osijek

Državljanstvo: Hrvatsko

Mail: pleslic.mia@gmail.com

Telefon: (+385) 91 9090 868

OBRAZOVANJE:

2018.- danas -Sveučilišni diplomski studij fizioterapije, Fakultet zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci, Viktora Cara Emina 5, 51000 Rijeka (Hrvatska)

2014.–2018. Prediplomski stručni studij fizioterapije (bacc.physioth), Zdravstveno veleučilište, Mlinarska cesta 38, 10000 Zagreb (Hrvatska)

2010.–2014.- Prirodoslovno-matematička gimnazija Kamila Firingera 14, 31000 Osijek (Hrvatska)

RADNO ISKUSTVO:

2018.-2019.- Pripravnički staž u Domu zdravlja Primorsko-goranske županije

OSOBNNE VJEŠTINE:

Računalne vještine: Osnove rada na računalu, poznavanje rada u MS office

Vozačka dozvola: B kategorija

DODATNE INFORMACIJE:

Volontiranje:

1. Volontiranje na projektu "Ljeto s volonterima" Centar za rehabilitaciju Fortica Obala kralja Tomislava 1, 51262 Kraljevica (Hrvatska)
2. Volontiranje na 16. Festivalu jednakih mogućnosti Zagreb (Hrvatska)
3. Volontiranje na projektu "Moje pravo na igru i sport" Centar za edukaciju i savjetovanje "Sunce" Albaharijeva 2, Zagreb (Hrvatska)

Pasivno sam sudjelovala na sljedećim konferencijama:

1. Drugi interdisciplinarni studentski simpozij "InHealth" (Rijeka, 2017.)
2. Treća međunarodna znanstveno-stučna studentska konferencija SKEI (Vukovar, 2018.)
3. Prva međunarodna studentska GREEN konferencija (Osijek, 2018.)
4. Studentska konferencija "Primijenjena fiziologija sporta" (Zagreb, 2018.)
5. 17. konferencija medicinskih sestara i tehničara i 3. Konferencija zdravstvenih profesija (Opatija, 2018.)

Prisustovala sam na sljedećim edukacijama:

1. Edukacija na temu civilnog društva i etičnih vrijednosti
2. Edukacija na temu invaliditeta i rada na 16. F=M-i.